

Літаратура і Мастацтва

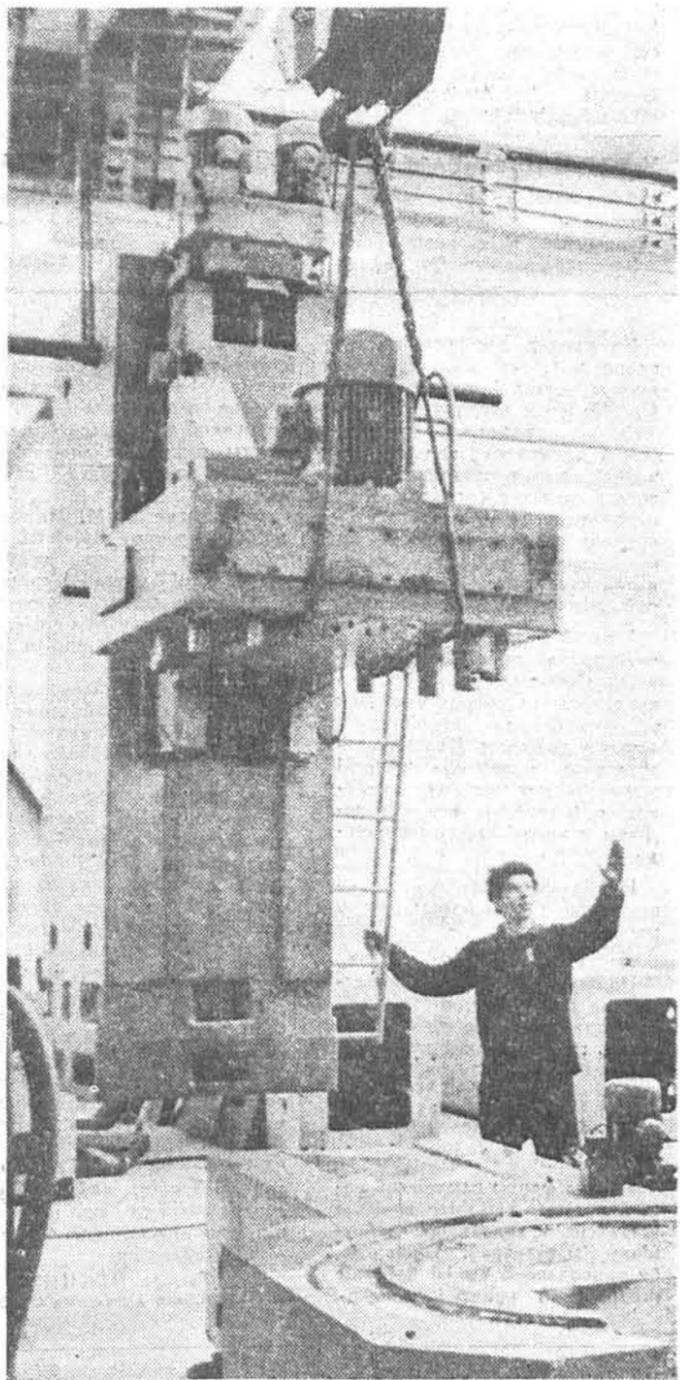
ВЫДАЕЦЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 28 [2762]

Пятніца, 11 ліпеня 1975 г.

Цана 8 кап.

ГАРАЧЫ ЛІПЕНЬ

Раней звычайнага прыйшла сёлета на палі нашай рэспублікі гарачая пара ўборкі. Вельмі адказная пара—фініш барацьбы за ўраджай завяршальнага года пяцігодкі. Яе стратэгія была дакладна вызначана ў пастанове Цэнтральнага Камітэта КП Беларусі і Савета Міністраў БССР «Аб мерах па забеспячэнню ўборкі ўраджаю і нарыхтовак сельскагаспадарчых прадуктаў у 1975 годзе».

Маштаб работы вялізны: 2,7 мільёна гектараў займае залатая ніва рэспублікі. Трэба было своечасова прывесці ў поўную гатоўнасць уборачную тэхніку. Адначасова механізатары вывучалі перадавыя метады жніва, вопыт работы хлебарабаў, якія дамагліся рэкорднай выпрацоўкі летась. Кожны ўборачны агрэгат забяспечваўся працоўнікамі для двух-зменнай работы. Загадзя распрацоўваліся планы-графікі жніва. Непасрэдна ў полі прадугледжвалася гарачае харчаванне, медыцынскае абслугоўванне і адпачынак хлебарабаў.

Тані шырокі размах падрыхтоўкі да бітвы за ўраджай быў абумоўлены тым, што сёлетняе жніво—асабліва адказнае. Напярэдадні новай, дзесятай пяцігодкі хлебарабы рэспублікі абавязаліся сабраць з кожнага гектара па 27—28 цэнтнераў збожжавых.

І вось сёння спелая ніва шчодро аддае сваё багацце чалавеку-працоўніку. На верхнім здымку—уборка азімых у калгасе «Шлях да камунізму», што на Брагіншчыне. У засекі Радзімы няспынным патокам ідзе крамянае зерне, налітае сонцам і зямнымі сокамі. Камбайнеры Пятро Шубенак і яго памочнік Аляксандр Кузьменка скошваюць за дзень да 35 гектараў збажыны, што ў тры разы больш за нэрму.

Добрыя весткі ідуць з многіх іншых калгасаў рэспублікі. Спалучаючы за дастойную сустрэчу XXV з'езда КПСС, хлебарабы перадавых гаспадарак рапартаўць аб выкананні пяцігадовага плана па продажы дзяржаве ўсіх відаў сельскагаспадарчай прадукцыі.

«Цяпер ужо відавочна,—адзначаў у сваёй прамове на XVI пленуме Цэнтральнага Камітэта КП Беларусі кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КПБ таварыш П. М. Машэраў,—што звыш плана будзе прададзена дзяржаве амаль паўтара мільёна тон збожжа і больш чым паўтара мільёна тон бульбы, 147 тысяч тон мяса і звыш аднаго мільярда штук яек».

Перад партыйнымі арганізацыямі, кіраўнікамі і спецыялістамі, усімі працоўнікамі вёскі пастаўлена задача: атрымаць у першым годзе дзесятай пяцігодкі па 29—30 цэнтнераў збожжа з гектара. Вельмі адказная і пачэсная задача, вырашыць якую трэба будзе хлебарабам рэспублікі ў наступным годзе.

Выдатнымі працоўнымі перамогамі ў гонар XXV з'езда КПСС адзначаны ў гэтым месяцы і справы многіх прамысловых налентываў рэспублікі. Так, працоўныя Мінска рапартавалі аб выкананні пяцігадовага задання па агульнаму аб'ёму вытворчасці. За чатыры з палавінай гады выпушчана прадукцыі на 18,6 мільярда рублёў. Удзельная вага прадукцыі вышэйшай катэгорыі ў агульным аб'ёме рэалізацыі дасягнула да 24,2 працэнта, 323 вырабы атэставаны на дзяржаўны Знак якасці.

Шырыцца сацыялістычнае спалобніцтва ў гонар XXV з'езда роднай партыі і на Баранавіцкім заводзе аўтаматычных ліній. Гэта прадпрыемства, зборачны цэх якога вы бачыце на ніжнім здымку, адно з буйнейшых сярод індустрыяльных новабудоваў пяцігодкі. Яно выпускае агрэгатыўныя станні для сельскагаспадарчага машынабудавання.

Гарачы ліпень крочыць па гарадах і палатках рэспублікі. І кожны яго дзень прыносіць новыя працоўныя набыткі ў агульнанародную скарбонку далейшага палляшэння дабрабыту нашага народа.

Георгій ШЫЛОВІЧ.

ІНФАРМАЦЫЙНАЕ ПАВЕДАМЛЕННЕ

аб Пленуме Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі

У Мінску 4 ліпеня 1975 года адбыўся чарговы, XVI пленум Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі.

У рабоце пленума, акрамя членаў і кандыдатаў у члены Цэнтральнага Камітэта КПБ, членаў рэвізійнай камісіі КП Беларусі, удзельнічалі сакратары абкомаў партыі і намеснікі старшын аблвыканкомаў, якія займаюцца пытаннямі сельскай гаспадаркі, першыя сакратары гаркомаў і райкомаў партыі, сакратары парткомаў на правах райкомаў партыі, якія не ўваходзяць у састаў ЦК КПБ, начальнікі ўпраўленняў сельскай гаспадаркі аблвыканкомаў, старшыні абласных камітэтаў народнага кантролю, адказныя работнікі апарату ЦК КПБ, Прэзідыума Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў БССР, кіраўнікі міністэрстваў, ведамстваў, арганізацый, раду навукова-

даследчых і навучальных устаноў рэспублікі.

Пленум ЦК КПБ разгледзеў пытанне аб скліканні чарговага, XXVIII з'езда Камуністычнай партыі Беларусі і прыняў рашэнне склікаць XXVIII з'езд Кампартыі Беларусі 4 лютага 1976 года.

Пленум заслухаў даклад сакратара ЦК КПБ тав. ШАВЯЛУХІ В. С. — «Аб мерах па далейшаму развіццю спецыялізацыі і канцэнтрацыі сельскагаспадарчай вытворчасці ў рэспубліцы».

Па абмеркаванаму пытанню пленум ЦК КПБ прыняў адпаведную пастанову.

З вялікай прамовай па пленуме выступіў кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КП Беларусі таварыш Машэраў П. М.

АБАВЯЗКІ АДКАЗНЫЯ, ПАЧЭСНЫЯ

Набліжаецца час сцвянення XXV з'езда Камуністычнай партыі Саюза. Пленум ЦК КПБ прыняў рашэнне аб скліканні XXVIII з'езда Кампартыі Беларусі.

Падрыхтоўка да вялікага форуму камуністаў вызначае і абумоўлівае дынаміку спраў і здзяйсненняў нашых людзей, якія творча працуюць у духу прадавызначэнняў XXIV з'езда КПСС.

Разам з усім народам аналізуюць зробленае і дзелчы літаратуры, мастацтва, работнікі культуры. Наша мастацкая інтэлігенцыя заўсёды выступае адданым памочнікам партыі ў духоўным выхаванні чалавека новага грамадства.

«Самі па сабе змяняльныя падзеі, натушчаныя ідэямі, — сілаваў на XVI пленуме ЦК КПБ кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КПБ таварыш П. М. Машэраў, — абавязваюць нас глыбока прааналізаваць усю нашу работу ў духу патрабаванняў XXIV з'езда КПСС, ажыццяўлення яго рашэнняў. У сувязі з гэтым неабходна ўважліва разгледзець набыты вопыт, самакрытычна прааналізаваць недахопы, строга ацаніць, наколькі адпавядае зробленае і дасягнутае намі рашэнням XXIV з'езда КПСС, рэальна наяўным магчымасцям, даўгачасным мэтам і задачам

палітыкі партыі на сучасным этапе». Работнікі літаратуры і мастацтва рэспублікі прымаюць гэты партыйнае ўказанне, яе сваю вялікую, адказную задачу. Летнія гастролі тэатраў, справаздачныя выстаўкі мастакоў, агляды творчасці кампазітараў і кінематаграфістаў, аналіз дзейнасці ўстаноў культуры ў горадзе і на вёсцы — усё цяпер накіравана на актывізацыю ідэалагічнай працы сярод насельніцтва. Абмяркоўваючы зробленае, назапашаны вопыт, падсумоўваючы вынікі, творчых грамадскасць выўляе рэзервы, рэалізацыя якіх будзе спрыяць распрацоўцы пытанняў сацыяльнай адказнасці асобы і тым больш калектываў. Сродкі мастацтва і літаратуры прыдатныя да таго, каб мэтанакіравана і паслядоўна пашыраць сферу і гарызонты сацыяльных сувязей, уплываць на працэс матэрыяльнага і духоўнага асаблення нашай рэчаіснасці моладдзю, што з'явіцца ўладам у ідэя-маральнае выхаванне грамадзян.

Сёння са словам пра тое, што ў гэтыя дні хвалюе творчую інтэлігенцыю, на старонках «ЛіМ», выступаюць прадстаўнікі мастацкай грамадскасці.

Багатае і разнастайнае культурнае жыццё рэспублікі. Яно неаддзельна ад стваральнай працы рабочых і калгаснікаў, творчай інтэлігенцыі, вучоных. На прадырмствах і новабудовлях, жывёлагадоўчых фермах і квітнеючых палатках — усюды гучыць музыка, прыветнае слова прафесіянальных і самадзейных артыстаў. 4667 — гарадскіх і сельскіх дамоў культуры і клубаў, 5920 бібліятэк — такі «арсенал» маюць культурныя ўстановы Беларусі, якімі бедае Міністэрства культуры БССР. Дадаткі да гэтага шматлікія краязнаўчы музеі, жывапісныя паркі... Усё гэта прызначана для таго, каб далучыць людзей да свету прыгожага, узбагаціць іх духоўна, садзейнічаць больш глыбокаму разуменню гісторыі свайго народа, яго гераічнага мінулага.

Вялікім клопам аб духоўным развіцці чалавека працы напоўнена штодзённая дзейнасць работнікаў культуры і мастацтва. А клоп гэты — у несапраўднай увазе і практычнай дапамозе ўстановам культуры з боку партыйных і савецкіх органаў, іх зацікаўленасць у тым, каб круггляд кожнай асобы нашага грамадства няспынна пашыраўся. У партыйных дакументах, урадавых пастановах гэтым пытанню заўсёды надаецца адно з першых месцаў. З партыйнай пераканаўчасцю і глыбіняй гаворыць у сваім выступленні на XVI Пленуме Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КПБ П. М. Машэраў аб тым, што «ў блі-

жэйшыя 3—5 гадоў неабходна грунтоўна, у комплексе вывучыць усё аспекты жыцця калектываў на этапе сталага сацыялізму, выявіць заканамернасці і тэндэнцыі ў іх развіцці і тым самым дапамагчы ўдасканаліць увесь механізм выхаваўчага ўздзеяння калектыву на духоўны свет, маральнае аблічча савецкага чалавека».

Работнікі культуры ўспрымаюць гэты партыйны тэзіс — як першачарговую і асноўную задачу, у адпаведнасці з якой трэба будаваць сваю работу. Значым тут жа, што ў пэўным сэнсе ажыццяўленне яе мы пачалі ўжо. Усеагульны фестываль самадзейнасці мастацкай творчасці працоўных 1975—1977 гг., у якім шырока ўдзел прымаюць амаль усе самадзейныя калектывы рэспублікі, якраз і спрыяе не толькі шырокаму выяўленню самабытных талентаў, але, што для нас самае важнае, — актыўнай прапагандзе сярод насельніцтва здабыткаў айчынай і сусветнай культуры.

Мы бачым пэўнае задавальненне ў тым, што з кожным годам разам з ростам дабрабыту нашых людзей прыкметна павышаецца іх адукацыйна-асветны ўзровень. І ў гэтым, безумоўна, немалая заслуга непасрэдна работнікаў культуры, якія і надалей сваё ўменне і вопыт будуць аддаваць працоўным так, як патрабуе ад нас партыя.

А. УЛЬЯНОВІЧ,
намеснік міністра культуры БССР.

У жыцці нашай краіны штодзень адбываюцца значныя па-

дзеі. Цяпер мы знаходзімся на вельмі адказным этапе — на этапе завяршэння дзесятай пяцігодкі і ажыццяўлення вялікай работы па дастойнай сустрэчы XXV з'езда Камуністычнай партыі Саюза і XXVIII з'езда Кампартыі Беларусі.

Галоўнае, на што арыентаваны Цэнтральны Камітэт КПСС і аб чым яшчэ раз напоўніў Пётр Міронавіч Машэраў у прамове на XVI пленуме ЦК КПБ — гэта павышэнне дзейнасці і практычнай аддачы ўсёй нашай ідэалагічнай работы. Мы, мастакі, павінны быць на перадавых рубяжах у агульнай справе ідэянага і культурнага выхавання нашых людзей і асабліва моладзі.

Сёння перад мастакамі рэспублікі стаіць задача — яшчэ больш умацоўваць сувязі з жыццём, актыўней адклікацца на паўсядзёныя справы савецкіх людзей.

Гэтымі днямі адбылося пасаджэнне прэзідыума Саюза мастакоў Беларусі. На ім мы завярдзілі планы работы творча-шэфскіх брыгад мастакоў на прадырмствах і ў калгасах. Вырашана на Мінскім трактарным заводзе стварыць настальна дзеючую творчую майстэрню для работы жывапісцаў, скульптараў і графікаў. Для працы ў калгасы выезджаюць спецыяльныя творчыя групы. Толькі ў Мінска ў Лельчыцкі, Докшыцкі, Віцебскі, Мазырскі і Дубровенскі раёны днямі наедзюць больш як 40 мастакоў. А па ўсёй рэспубліцы ў гэтай справе прымуць удзел яшчэ ста-ча-лавак.

Трэцяя сесія Вярхоўнага Савета СССР дзевятага склікання

Пазаўчора ў Маскве завяршыла работу трэцяя сесія Вярхоўнага Савета СССР дзевятага склікання.

На парадку дня былі тры пытанні: «Аб мерах па далейшаму ўзмацненню аховы нетраў і паліпавызначэнню выкарыстання карысных выкапняў», «Аб праекце Асноўнага заканадаўства Саюза ССР і саюзных рэспублік аб нетрах», «Аб зацверджанні Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР».

Дэпутаты заслухалі даклад намесніка Старшыні Савета Міністраў СССР М. А. Ціханав, у якім былі вызначаны меры па далейшаму ўмацаванню аховы нетраў і паліпавызначэнню выкарыстання карысных выкапняў, а таксама быў пранававаны праект Асноўнага заканадаўства Саюза ССР і саюзных рэспублік у гэтым кірунку.

Удзельнікі абмеркавання даклада аднадушна гаварылі аб тым, што разглядаемыя сесіяй дакументы адпавядаюць мэтам далейшага ўздыму народнай гаспадаркі краіны, умацаванню эканомікі нашай Радзімы. З трыбуны народнага парламента прагучалі рэарганызацыйныя і пэсіфічныя прапановы ў завяршальным годзе дзесятай пяцігодкі, пра энтузіязм, з якім савецкія людзі рыхтуюць дастойную сустрэчу XXV з'езду КПСС. Партыйныя і дзяржаўныя дзеячы, прадстаўнікі

навукі і вытворчасці па-дзельнаму абмеркавалі праблемы поўнага і комплекснага вывучэння і выкарыстання нетраў, аховы і зберажэння багаццяў прыроды. Падкрэслівалася, што рацыянальнае выкарыстанне натуральных рэсурсаў народнай гаспадаркі — у інтарэсах усяго грамадства. Захаванне спрыяльнага стану навакольнага прыроднага асяроддзя мае вялікае значэнне для сучаснага і для будучых пакаленняў савецкіх людзей.

На сесіі гаварылася пра паслядоўную дзейнасць Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы па выкананню заветаў У. І. Леніна аб разумным і эфектыўным выкарыстанні прыродных багаццяў. Гэтыя пытанні атрымалі далейшае развіццё на XXIV з'ездзе партыі, у выступленнях таварыша Л. І. Брэжнэва і сталі дзяржаўнай палітыкай.

Сесія аднагалосна прыняла пастанову Вярхоўнага Савета СССР «Аб мерах па далейшаму ўмацаванню аховы нетраў і паліпавызначэнню выкарыстання карысных выкапняў». Таксама аднагалосна прыняў Вярхоўны Савет СССР Закон «Аб зацверджанні Асноўнага заканадаўства Саюза ССР і саюзных рэспублік аб нетрах».

Сесія зацвердзіла Указы Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР і прыняла адпаведныя законы і пастановы.

СПЕКТАКЛЬ «СЦЯГ БРЫГАДЫ»

На Беларускім тэлебачанні адбылася чарговая прэм'ера. Гледачы пазнаёміліся з новым спектаклем, настаялым на вядомай назме народнага паэта Беларусі Аркадзя Куляшова «Сцяг брыгады».

Рэжысёр-пастаноўшчык і аўтар сцэнарыя — А. Гуткевіч. Ролу Рыбікі выканаў В. Шушкевіч, камісара Заруднага заслужаны артыст рэспублікі Ю. Ступакоў.

У РЕДАКЦЫЮ ГАЗЕТЫ «ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выказваю шчырую падзяку ўстановам, арганізацыям і ўсім таварышам, якія павіншавалі мяне з прысваеннем мне звання

Героя Сацыялістычнай Працы.
К. АТРАХОВІЧ
(КРАПІВА).

На месцах, дзе арганізавана праца мастакоў, будуць наладжаны выстаўкі створаных работ. Майстры пачынаюць ажыццяўляць інтэлектуальную афармленню нагляднай агітацыі ў клубах, дамах культуры, чырвоных кутках гаспадарак. Яны правядуць сустрэчы з насельніцтвам, працягваюць лекцыі па выяўленчаму мастацтву, наладзіць кансультацыі для аматараў мастацтва.

І далей будзе паглыбляцца і пашырацца выстаўачная дзейнасць Саюза мастакоў. За апошнія гады колькасць выставак у рэспубліцы павялічылася амаль у два разы. Да канца гэтага года мяркуецца правесці шэраг буйных мастацкіх выставак, прысвечаных важным падзеям у жыцці савецкага народа.

Найбольш значная з іх — выстаўка «Слава працы», якую мы прысвячаем XXV з'езду КПСС і XXVIII з'езду КПБ.

Падрыхтоўка да яе накладвае на кожнага мастака вялікую адказнасць за сваю працу перад грамадствам і перад самім сабой.

В. ПРАТАСЕНЯ,
старшыня праўлення Саюза мастакоў БССР.

Кожны форум камуністаў нашай краіны вынікае вялікую цікавасць і хваляванне работнікаў мастацтваў. Цікавасць, бо падводзяцца вынікі плённай стваральнай працы і вызнача-

юцца планы на будучыню. У справах партыі заўсёды значнае месца адведзена ідэалагічнай рабоце, неаддзельна ўдзельнічамі якой з'яўляемся і мы, артысты, рэжысёры, кампазітары, мастакі, паэты. Гэта хвалюе нас.

У прамове П. М. Машэрава на XVI пленуме ЦК КПБ сказана яшчэ раз пра неабходнасць усімі мерамі і сродкамі ліквідаваць своеасаблівы «дыспропорцыю» паміж фізічнай сталасцю і грамадзянскім мужніцтвам нашага юнацтва. Які высокі і радасны абавязак вынікае з гэтага патрабавання для нас, дзеячў мастацтваў! У рэпертуары і ў майстэрстве выканання ёсць яшчэ рэзервы, якія нам трэба мабілізаваць, каб больш актыўна ўздзейнічаць на духоўную загартоўку моладзі грамадзяніна Краіны Саветаў. Мабыць, варта вывучыць эфект сустрач гледачоў, асабліва моладзі, з музыкай і кінаэкранам, з кнігай і тэатральным спектаклем. Для гэтага карысна было б установам і калектывам мастацтваў падтрымліваць сувязь з навукоўцамі-сацыёлагамі. З першых гадоў Савецкай улады мы кіруемся заклікам аб тым, што працоўныя маюць права на нешта большае, чым відэвізія, а менавіта — на сапраўднае мастацтва. Зрабіць, каб такое мастацтва заўсёды было на парэдыні краі ідэалагічнай барацьбы — наш абавязак.

Тамара НІЖНІКАВА,
народная артыстка СССР.

У СУВЯЗІ з выходам у свет 12-га тома Беларускай Савецкай Энцыклапедыі наш карэспандэнт звярнуўся да яе галоўнага рэдактара, лаўрэата Ленінскай прэміі, Героя Сацыялістычнай Працы, народнага паэта Беларусі, акадэміка АН БССР Пятра Усцінавіча Броўкі:

— Пётр Усцінавіч, раскажыце, калі ласка, пра гэтую знамянальную падзею.

Стваральнікі БелСЭ творча карысталіся вопытам лепшых савецкіх і замежных энцыклапедычных выданняў. Усе вядомыя яны імкнуліся прыводзіць у дэснай сувязі з Беларуссю — з яе прыродай, гісторыяй, эканомікай, навукай, культурай і мастацтвам, памятнымі мясцінамі, з яе дасягненнямі і перспектывамі развіцця. Такі падыход забяспечвае БелСЭ арыгінальнасць і самастойную

КПБ, 68 па гісторыі КПЗБ; 1517 па ўсеагульнай гісторыі; 773 артыкулы па філасофіі, у тым ліку 203 пра развіццё грамадска-палітычнай і філасофскай думкі на Беларусі; 687 артыкулаў па праву; 1566 артыкулаў эканамічнай тэматыкі, 6739 артыкулаў па географіі, у тым ліку 4609 па географіі БССР; 1496 артыкулаў па літаратуры і мове, у тым ліку 499 па белару-

ня песпехі беларускага народа ва ўсіх галінах палітычнага, эканамічнага і культурнага жыцця, якіх ён дасягнуў у братняй сям'і савецкіх народаў пад кіраўніцтвам лепінскай Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада.

У дванацятым томе прыводзіцца ўсебаковы даведчы матэрыял пра грамадскі і дзяржаўны лад, адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел рэспублікі, яе прыроду, насельніцтва, гісторыю, народную гаспадарку, навуку, асвету, мастацтва, літаратуру і інш. У ім паказана, як БССР ператварылася ў магутную індустрыяльную дзяржаву з высокаразвітай прамысловасцю і сельскай гаспадаркай, з перадавой навукай і культурай. Паказана, як беларускі народ разам з усімі братнімі народамі насляхова будзе камуністычнае грамадства ў СССР.

Беларуская Савецкая Энцыклапедыя з'яўляецца калектыўнай працай. У яе стварэнні прынялі ўдзел больш за 5 тысяч аўтараў, у тым ліку 125 акадэмікаў і членаў карэспандэнтаў АН БССР, АН БССР і галі-

тарам і асобам, якія прынялі ўдзел у стварэнні навуковым рэдагаванні, рэдагаванні і кансультаванні матэрыялаў Беларускай Савецкай Энцыклапедыі. Вялікая ўвага да выдання БелСЭ Цэнтральнага Камітэта КПБ і Савета Міністраў БССР забяспечыла выпуск энцыклапедыі ў вызначаны тэрмін.

— Чытачам нашай газеты хацелася б ведаць і пра тое, чым будзе займацца калектыў БелСЭ на наступным, які ў Вас перспектывныя планы.

— Скончыўшы работу над нашым энцыклапедычным першым том, супрацоўнікі Галоўнай рэдакцыі БелСЭ распачалі падрыхтоўку па стварэнню не менш цікавых і карысных выданняў. У іх ліку «Звод помнікаў гісторыі і культуры Беларусі», які рыхтуецца разам з Інстытутам мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР і плануецца выдаць у 7 тамах — па аднаму тому на вобласць і том на сталіцу рэспублікі Мінск. Пачаліся работы па стварэнню 2-томнага «Беларускага Савецкага Энцыклапедычнага слоўніка», які плануецца выдаць у 1977 годзе,

Пятрусь БРОЎКА:

Выданне БелСЭ завершана!

— Выхад у свет дванацятага тома, які завяршае выданне Беларускай Савецкай Энцыклапедыі, сапраўды вялікая падзея ў жыцці беларускага народа. Першы том, як вядома, выйшаў у свет у 1969 годзе. А сёння мы радуемся выхадзі апошняга тома — дванацятага. Беларускай Савецкай Энцыклапедыя выдадзена ўпершыню ў шматвакавай гісторыі беларускага народа. Такая знамянальная падзея стала магчымай у выніку магутнага росту сацыялістычнай народнай гаспадаркі, навукі, культуры і мастацтва Савецкай Беларусі, дзякуючы жываворнаму дзеянню ленінскай нацыянальнай палітыкі нашай партыі.

— Пётр Усцінавіч, што б Вы хацелі сказаць чытачам нашай газеты пра асноўныя характэрныя рысы гэтага выдання?

— 12-томная Беларускай Савецкай Энцыклапедыя — універсальны даведнік па ўсіх асноўных галінах ведаў, якія назімаюцца чалавецтва за сваю гісторыю. У ёй адлюстраваны гістарычныя поспехі Савецкага Саюза і ўсіх сацыялістычных краін у галіне эканомікі, навукі, культуры, усеабдымна дзейнасці і гісторыі КПСС, гісторыі ўсіх народаў свету са старажытнейшых часоў да нашых дзён, сучасны этап развіцця міжнароднага камуністычнага, рабочага і нацыянальна-вызваленчага руху, развіццё марксісцка-ленінскай навукі пра грамадства.

канштоўнасць. У БелСЭ шырока паказана гістарычнае мінулае беларускага народа, братняй еднасці з усімі народамі СССР, яго барацьба за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне, удзел у падрыхтоўцы і правядзенні Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. На старонках энцыклапедыі адлюстраваны ўклад працоўных Беларусі ў перамогу савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, а таксама працоўны героізм у развіцці народнай гаспадаркі і культуры.

Чытач знайдзе ў БелСЭ падрабязныя звесткі пра прыроду рэспублікі, яе рэкі і азёры, расліны і жывёльны свет, пра беларускія гарады, найважнейшыя гістарычныя надзеі і мясціны, пра буйныя прамысловыя прадпрыемствы і ўстановы культуры. Вось асноўныя лічбывыя паказчыкі выдання. У папярэдніх адзінацятых тамах БелСЭ змяшчана амаль 35 тысяч артыкулаў. Калі 40 працэнтаў з іх прысвечаны беларускай тэматыцы. Гэта матэрыялы, якія ўпершыню ўводзіцца ў навуковы ўжывак у форме энцыклапедычных артыкулаў. У многіх артыкулах агульнай тэматыкі таксама прыводзіцца звесткі з гісторыі Беларусі, пра яе эканоміку, навуку, культуру і мастацтва. У адзінацятых тамах БелСЭ змяшчана 3534 артыкулы па гісторыі СССР, у тым ліку 2764 па гісторыі БССР; 1025 па гісторыі КПСС, з іх 713 па гісторыі

скай літаратуры, 476 па мовазнаўству; 4367 артыкулаў па мастацтву, у тым ліку 1753 па мастацтву Беларусі; 638 па народнай асветы; 457 пра друк; 485 па археалогіі і антрапалогіі, 428 па этнаграфіі, 101 па фалькларыстыцы, 212 па ваеннай справе, 193 па спорту і інш.

Калі 10 тысяч артыкулаў прысвечаны прыродазнаўчым навукам — фізіцы, хіміі, матэматыцы і інжынернаму, астраноміі, тэхніцы, геалогіі, біялогіі, сельскай гаспадарцы, медыцыне і інш.

У адзінацятых тамах БелСЭ змяшчана больш за 7 тысяч біяграфічных артыкулаў пра дзеячаў усіх часоў і народаў — партыйных і дзяржаўных дзеячаў СССР і БССР, дзеячаў рэвалюцыі, навука, камуністычнага, рабочага і нацыянальна-вызваленчага руху, военачальнікаў, вучоных, пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў, архітэктараў, наватараў вытворчасці. У БелСЭ змяшчана калі 13 тысяч ілюстрацый і калі 700 картаў.

— Скажыце колькі слоў пра дванацятый том.

— Дванацятый, заключны том цалкам прысвечаны Беларускай ССР. Ён з'яўляецца адносна самастойным энцыклапедычным даведнікам, у якім матэрыялы размешчаны па тэматычных раздзелах, і ў той жа час падае ў выглядзе найважнейшую інфармацыю папярэдніх тамоў. У ім шырока адлюстраваны выдат-

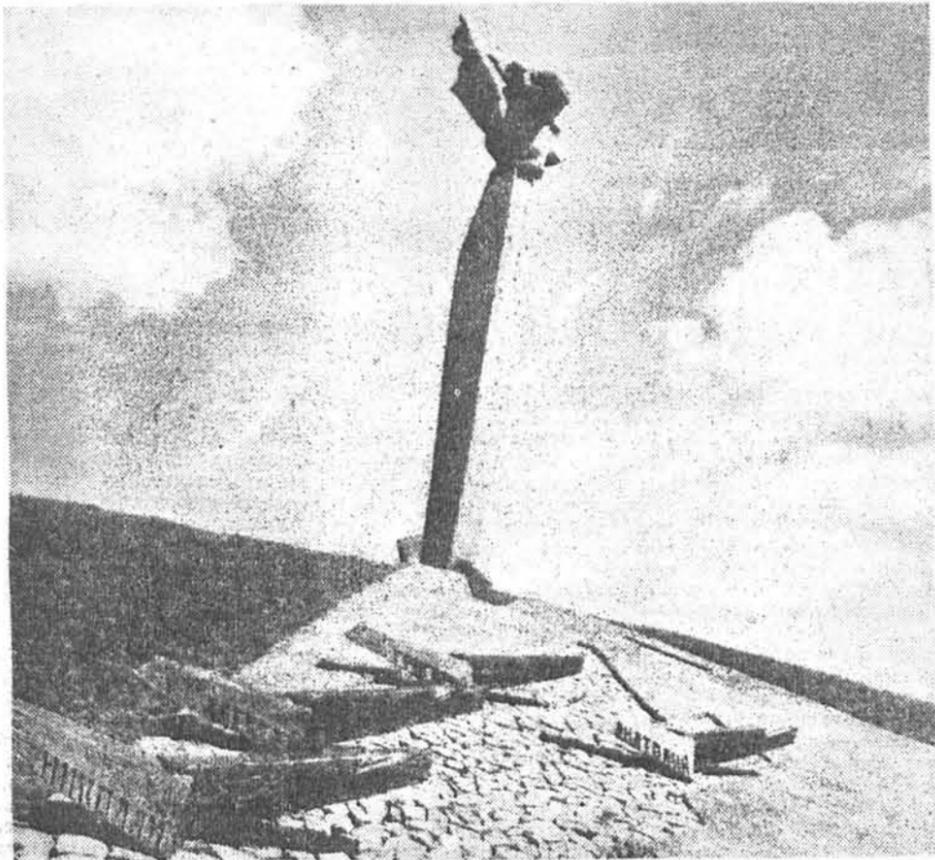

ных акадэміі навук, 544 дактары навук і прафесары, 1650 кандыдатаў навук, партыйныя і савецкія работнікі, спецыялісты народнай гаспадаркі, дзеячы культуры і мастацтва, краязнаўцы і інш. Больш за 85% аўтараў жывуць і працуюць у БССР, астатнія аўтары — вучоныя Масквы, Ленінграда, братніх саюзных рэспублік.

У заключэнне дазвольце мне ад імя Галоўнай рэдакцыі БелСЭ выказаць шчырую ўдзячнасць усім установам і арганізацыям, усім аў-

і аднатомнага энцыклапедычнага даведніка «Мінск — горад-герой».

Плануецца выдаць у хуткім часе і Кароткую Беларуска-Савецкую Энцыклапедыю ў трох тамах. Гэтае выданне на беларускай і рускай мовах разлічана на ўсеагульнага чытача. У наступным абноўлены матэрыялы Кароткай Энцыклапедыі могуць перывыдавацца накітамі штогоднікаў і стаць энцыклапедычнымі даведнікамі пра ўсе найбольш важныя бакі жыцця рэспублікі.

Помнік экіпажу Героя Савецкага Саюза М. Гастэлы ля гарадскога пасёлка Радашковічы. Фота Ул. БРОЎКА.

Верным сынам Айчыны

Сокал ужо не мог ляцець. Ахоплены полымем, поўны гнева да тых, хто зрабіў замах на свабоду яго народа, ён нанёс свой апошні ўдар па ворагу, жыццём сваім заплаціў за неўміручасць...

Сокалам, раскінуўшым крылы над зямлёю магутныя крылы, узняўся ля скрыжавання дарог над Радашковічамі помнік адважнаму экіпажу Героя Савецкага Саюза, лётчыка Мікалая Гастэлы. Сотні людзей прыбылі сюды 6 ліпеня, каб аддаць даніну павагі і любові легендарным сынам Айчыны.

Адкрываючы помнік лётчыкам-героям, першы сакратар Маладзечанскага райкома партыі Я. Ф. Саламонаў яшчэ раз напамінуў аб подзвігу экіпажа, які накіраваў паляючы самалёт у калону фашысцкіх танкаў, аўтамашы, бензацыстэрны. Не адзіны дзесятак гітлераўцаў знайшоў

тут сабе смерць. На стагоддзі неўміручым застаецца подзвіг бястрашных сокалаў: камандзіра самалёта, капітана Мікалая Гастэлы, яго баявых сяброў — Аляксея Калініна, Рыгора Сварабагатага, Анатоля Бурдэюка. Імя і прозвішча кожнага золатам напісана на сімвалічных крылах самалёта, узятых увячыню над месцам, дзе здзейснены подзвіг.

Аб смеласці, высакародстве верных сыноў Айчыны гаварылі на мітынгу адзінаццаці галоўнай рэдакцыі помніка, лаўрэат Ленінскай прэміі, архітэктар Л. М. Левін, лётчык Л. І. Нядзелькін, аднапалчанин герояў Е. А. Пляціцкі, першы памочнік механіка цеплахода «Мікалай Гастэла» В. Н. Васіленка, былы лётчык-выпрабавальнік, Герой Савецкага Саюза А. Н. Грацыянскі і іншыя.

БЕЛТА.

Рэпартаж

ны пазізі, што выдзіла ў шчырыя словы любові. І Марыя Камісарова, пазізі з Ленінграда, якая неўзабаве падыходзіць да мікрафона, гаворыць аб самым завятым:

— Я шчаслівая быць разам з удзельнікамі гэтага цудоўнага свята, якое праходзіць на нашай цудоўнай зямлі. І хочацца пачуці еце падзіліць з вамі. Падзіліць народа нашага ўвечаны славай. Усе мы ведаем пра Гастэлу. Але сёння кожны перажыў мінуты навагі да яго на-новяму...

Гадзінай раней п'есменнікі былі на радзімовіцкай ішчы. Там у неба ўзіўся абеліск у гонар дзедаідарнага Гастэлы і яго ўкінажа. На адкрыці абеліска выступіў Мікола Аўрамчык. Есць сваю глыбокаю сімвалака ў тым, што свята пазізі нашырыла свае рамкі — у гэтым хвіліны кожны быў з гераічным мінулым, як бы вярнуўся на тры дзесяцігодзі назад і стаў пачаць з адважымі абаронцамі савіялістычнай Радзімы.

І абтыкаюцца аддэлаіі, і вобач б'юцца сэрцы дагэтуль незнасімых людзей.

— Ты далеко, ты блізка, ты рыдом. Здэсь жывое дыханне твое, — гаворыць пра Я. Купала М. Камісарова. Яна даўно перакладае творы яго, творы беларускіх пазііў, якая сёння тут, на свіаце.

Выступіае пасланец сонечнага Узбекістана Аман Мухтараў. Гаворыць аб дружбе народаў, чытае свае творы. Сюды яго прывяла любоў да Купала і да нашай мужнай краіны. Нарэджаны ў п'яльвічым 1941 годзе, Аман Мухтараў прысвічае падзем вайны многія сгаронкі сваіх твораў.

«Дзень пазізі», новая кніжка Аляксея Зарыцкага на рускай мове і многі-многія ішчыя. Сярод жадаючых пабыць аўтографы любімых пазііў — усмешлівая, вясёлая дзіўчына. Люба Баранчына, эмератар вятворчата аб'яднання «Інтэра»: — Люблю пазіію Купала. Люблю творы сучасных беларускіх пазііў. Пастаянна сачу за кніжнымі навіскамі. А сюды прыехала таму, што захчелася праісціся мясінамі, дзе некалі хадзіў Янка Купала. Мабыць, так бывае ў кожнага чалавека. Калі сустрэніся з бацькаўшчынай твайго любімага аўтара, нека па-асабліваму пачынаеш успрымаць і яго творчасць, нека па-ішчыму адкрываеш яго...

А людзі ідуць і ідуць. Спынілася на завятым прышылку чарговая электрычка і вялікі людскі латок выліўся сюды, у засне дрэў, на роўнядзі лугоў.

І пачынаецца ўрачывасць. На трыбуне пазіі Максім Лужанін. Ён адкрывае свята пазіі і працы.

— Зноў мы сабраліся на цудоўнай зямлі, дзе нарадзіўся першы радкі Янкі Купала. Шмат гора і смутку заіналі гэтая зямля да Вялікага Кастрычніка, шмат было складана тут несці аб торкай долі мужыка і пенічэрнай веры ў светлае заўтра. Кастрычнік падарыў пазітам гучны свабодны голас, і яны склалі новыя цудоўныя пэсіі. Адным з першых вестуноў новага быў незабыўны Янка Купала...

Людзі кладуць сёння на помнік яму кветкі. Людзі дораць яму сваю прыязнь, любоў і навагу.

Выступіае Мікола Аўрамчык. Верш «Вянік Янку Купала». У радках яго — тое, што ў сэр-

Зноўку абудзіліся снежкі, якімі ў маленстве крочыў Купала. Тут, на зямлі, што ўгадывала яго, дала патхненне для творчасці, пачалося традыцыйнае рэспубліканскае свята пазіі. У Вязьку прыехалі п'есменнікі Беларусі, госці і, выдма, тысячы людзей, каго з дзіцінства запаліла чароўнае слова неўміручата пэсіара. Пазіі — гэта той дзівосны свет, які ніколі не агісае. Пазіі — як само жыццё, што хуткаішчына імкнэцца наперад.

Вельмі прыемна, што свята гэтае сёлета стала адначасова і свіатам працы. У Вязьку прыехала шмат тых, хто вырочывае высокі ўраджаі, хто на шчодрай маладзечанскай зямлі робіць сапраўдныя цуды. І сярод іх — Герой Савіялістычнай Працы Падыходзім да аднаго з іх, знаёміма. Герой Савіялістычнай Працы Аляксандр Раманавіч Бобрык. Працуе бригадзірам у калгасе «Светлы шлях».

— Пэсіахі? Летась атрымалі з кожнага гектара па 45,4 цэнтнера збожжавых. Сёлета мяркнем узіць па 46,7. Гэта нашы савіялістычныя абавязічельствы. А пазіію люблю з маленства. З матчыных пэсіў. У нас у калгасе багатая бібліятэка, есць бібліятэкі і ў бригадах. Чытаем кнігі розныя, але ўсё-такі, мабыць, болы за ўсё — Купала. Зямляк жа наш... Ды такі пазі!

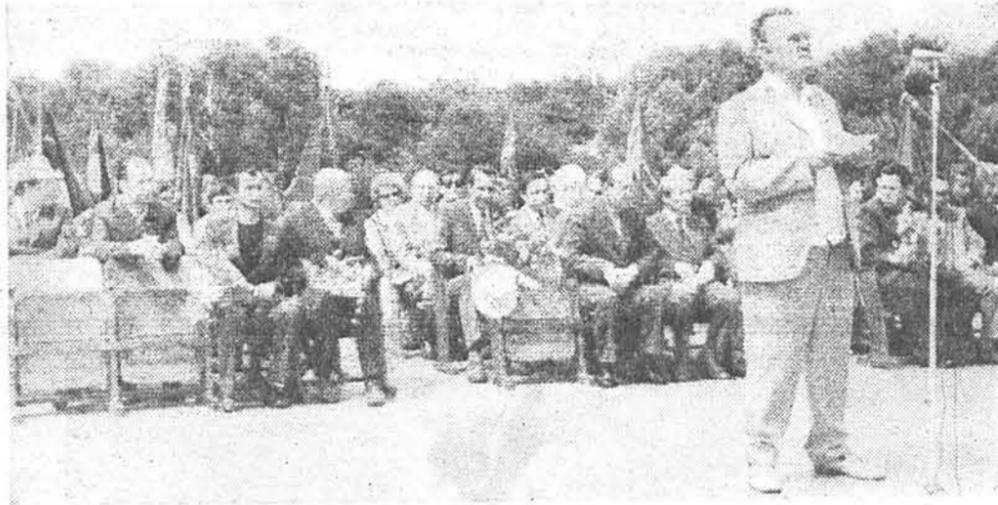
Тут усё нагадвае аб ім. І хата, у якой ён нарадзіўся, і помнік, што пастаўлены ў знак удзячнасці. Людзі ідуць да Купала, людзі хочуць быць з Купалам. І, як звычайна, як заўсёды, купляюць кнігі пазіі. А іх у гэты дзень прадавалася шмала. Томікі Янкі Купала, Якуба Коласа, Пётруся Броўкі, Максіма Лужаніна, Рыгора Барадудзіна, Генадзія Кляўко.

Кветкі народнаму пэсіару.

Пазіі А. Грачынаў і А. Вярцінскі сярод самадзейных артыстаў Маладзечанскага ансамбля пэсі і танца.

Світа пазіі адкрывае Максім Лужанін.

РАДАСЦЬ ПЕРШААДКРЫЦЦЯ

З КОЖНАЙ новай кнігай расце і мужнее талент артыста-пазыіа і своеасаблівага пазііа Рыгора Барадудзіна. Сведчанне гэтаму і кніга лірыкі «Рум».

Ад сініх гадоў, ад дзядоў
Для мяне ашчадна спадчына:
Пэсіі жніўнай смутак удоў,
Мох зязюльчын, гляздо курапатчына;
Сіні верас і сіні дым,
Зорні першай драбнютная мачына,
Яры хмель над ярам крутым,
Галубіная мова матчына.

Пазіі застаецца назаўсёды верным партызанскай, прапалдай жыўчай і порахам, унацкай зямлі, матчынай пэсіі, роднаму беларускаму слову, без якога ён «сірата сіратаю». Кожны верш прасякнуты гэ-

тым шчырым пачуццём сыпоўнай любові да сівяковай Уначчыны, што «зядэнай калыскай была», а ў апошняю вайну — «блакаднай магілай стала».

Р. Барадудзін з першых крокаў сваіх у пазііі звяртаецца да гэтай вайны. Гэтай тэме прысвечаны многія вершы і ў зборніку «Рум».

Ушаччына!
Злыя вятры
Ніколі цябе не абмінулі,
Слязу ўспамінаў сатры,
Салдатаў лясных матулі!
Ён не можа забыць страшнай трагедыі 1944 года — блакады, калі загінуў яго бацька:
Бацька не выдыхнуў слова святаго
З пэніла бланадных балот.
Зведаў знімогу
Маўчання нямога,
Сам Перамозе ішоў на падмогу.
Я за яго гавару Перамога
Колькі ўжо год...

Тэме вайны прысвечаны таксама вершы «Паняровыя змеі», «На сустрэчы партызан», «Надоны сінгі», «Помнік у Віцебску», «Могільнік вёсак».

Тэматыка зборніка «Рум» разнастайная. Пазіі звяртаецца і да тэмы мінулага свайё Радзімы (вершы «Апалакалі вырай совы», «Сакольнік», «Вязьнік», «Саадоханы сны» і ішчыя).

— Аб адметным і своеасаблівым бачанні пазііама п'авакольнага жыцця, многіх яго праяў вельмі яркава сведчаць такія вершы, як «Выступіа майго акна», «Шчавульвіцы», «Акто», «Канцэрт», «Аб човен хваля паласне...» і ішчыя. Прывядзем толькі адзін верш-мініятуру:

Зводніца-ноч
Сарамліва ў вочы глядзіць
Разлучніну-дню...

Прыколкамі-невідзіманамі,
Як сценка ігліцай
У бары пасля спэні,
Падлога ўсыпана...

Р. Барадудзін — майстар удалых пазііічных канцовак. Напрыклад, пазіі заўважыў падлетка, які вытэркнуўся з-пад страхі, порхнуў потым у бульбушкі.

Вярнулася ластаўна і пытае:
— Вы не бачылі, дзе мой неслух?
Ды тут спахалілася:
— Даруйце, вылецела з галавы, што па-ластаўчынаму
Не разумеюць...
Хачу запырачыць — няма... паллячае...
Ці не сапраўднае гэта май-стэрства! І ці не гэтую яшчэ адну характэрную рысу пазііі Барадудзіна адзначыў крытык Р. Біроўскі, калі ў артыкуле «Побач з гермом» пісаў: «Пазіі-

С Я Р О Д

рачынасьць Барадудзіна, яго уважлівасць да жыццёвых «дробязей» дазволілі яму адзначыць такое, міма чаго, напэўна, прайшоў бы пазіі, схільны бачыць у жыцці толькі абстрактную «сутнасць», абыйкавы да непаўторных пахаў і колераў рэалітасці».

Уражваюць шчырасцю і вялікай любоўю да свайё малі пікі вершы «Бяроза з лістам гаварыла...», «Матчыны пэсіі».

У апошнім раздзеле змешчаны дзве пазіі: «Пазііа прызнання» і «Брусель—Лондан. У тумане сонца». Дзень сённяшні і ўчарашні, моцная дружба народаў нашай краіны, заітвасць і згуртаванасць партыі Леліна—вось асноўныя матыны пазіі Р. Барадудзіна. Пазііа яго з кожным новым творам і з кожным новым зборнікам становіцца ярка выражанам грамадзянскае гучанне.

УЛ. ЛАВКОУ,

са свята паэзіі

У антракце ён расказаў нам: — На Беларусі я ўпершыню. Зачараваны Мінскам. У нас лістага на дрэвах ужо жаўце, а з самалёта я ўбачыў зялёную, чыстую, як увесну, Беларусь. Я з краіны стэпаў і пустынь, і таму вельмі захапіўся, калі бачу лясы, якіх так многа ў вас.

Пішу раман пра відомата ўзбекскага паэта-саадата Султана Джурі, які загінуў на Гомельшчыне. Гэта быў чалавек вялікай эрудыцыі і глыбокага інтэрнацыяналізму, адважны барацьбіт супраць фашызму — яшчэ ў сярэдзіне трынацятых гадоў ён выступіў з паэмай, якая выкрывала карыснае чуму.

У хаце, у якой нарадзіўся Купала, А. Мухтараў пакінуў запіскі: «Купала і наш паэт. Яго імя даўно гучыць і на нашай зямлі. Нізкі наклон вялікаму паэту! Нізкі наклон дружбе нашых народаў!»

Гучыць, гучыць паэтычнае слова. Выступае Анатоль Вярыньскі, ён чытае пераклад вершы А. Мухтарава. Паэт і перакладчык Ігар Міхайлаў, які прыехаў разам з Марыяй Казісаравай, чытае верш пра Брэсцкую крэпасць.

— Я не помню свету без Купала... Гэтымі словамі Эдзі Агіншвет перадала запавяцця думкі многіх з тых, хто сабраўся ў гэты дзень у мезарыцкім заавадніку Вязынкі. Купала прыходзіць да нас з маленства, ён чаруе нас у юнацтве і на-новаму адкрываецца ў сталасці. Гэтак бывае заўсёды, калі сустракаешся з вялікім талентам.

Верш Коласа, прысвечаны Купалу, чытае арыст Беларускай дзяржаўнай філармоніі Мікола Казімін. У яго выкананні

гучыць і верш П. Панчанкі «Край паэтаў»:

Есць яшчэ адзін куточак заветны, Дзе растуць, нібы грыбы, здаўна паэты...

...Дзе ж той край залатакосы, край зялёны —

Рык ласіны, Звон пчаліны, Мора лёну?

Там, дзе Свіцязь, там, дзе Прыпяць

і Ясельда, Дзе тануюць над цымбалам на вясялях;

Дзе жанчына, сінявокая і ласкавая,

Звонка чаравічкамі паяскавала.

— Паэт і грамадзянін Янка Купала нам гэтак жа дарагі і блізкі, як наша Саламон Берые і Эдуарда Межэлянін, — гаворыць сакратар Укмерскага райкома партыі Вілге Младавіч Берые. — Два нашых братніх народы аднае не толькі блізкія Пёман. Нае у адну вялікую сямейную сувязь аднае сумесная барацьба савецкага народа за светлую будучыню.

Сёння і аб мінулым, і аб будучым мы не можам гаворыць без хвалявання. У Літве, як і ў Беларусі, людзі любяць песню і музыку. І сёння на радзіме Янкі Купала мы з усёй адкаласнасцю гаворым, што музыка, песні, вершы заўсёды будуць гучаць у нашых дамах, а шчырыя дружбы — у нашых сэрцах.

Выступаюць Станіслаў Шушкевіч, латышскі паэт Еранім Студман, Рыгор Барадулін, апаратчыца торфабрыкетнага прадпрыемства «Бярэзінскае», што ў Маладзечанскім раёне, Галіна Арловіч.

— Кожнаму савецкаму чалавеку цяпер вядомы шчырыя, праўдзівыя, задушэўныя творы Янкі Купала, — гаворыць

Г. Арловіч. — Ён дзіўна з народам усе яго радасці і нягоды, аздаў і цяжкую долю селяніна, і бесправасны будні дарэвалюцыйных рабочых.

З гонарам гаворыць Г. Арловіч пра дасягненні свайго прадпрыемства, пра жыццё і аднаўненне рабочых. Яны любяць свайго земляка за тое, што ў цяжкі для народа час клікаў на свабоду, пошам, у мірныя будні, усталюваў сацыялістычную рэалізацыю, у гады вайны заклікаў на ахапанне з фашызмам.

Сяка найбольшыя паэтычныя бесмяротнаму Купалу дарылі таксама Вольга Іштана і Мікола Аронка, Янка Сіпакоў, Анатоль Грачышкаў і Язэп Сямёжон Герой Савецкага Саюза Аляксей Грачышкіні ўспамінае тэя дай, калі хму магчымае сустрэкацца з паэтам.

— Мне папачылі двойчы сустракацца з вялікім песьніром Беларускай зямлі, правесці з ім два незабыўных вечары ў Маскве, у доме на Грушнскай вуліцы. Я тады вывозіў дзясей з блакіраванага Ленінграда, каб выратаваць іх ад галоднай смерці. Я расказаў Янку Купалу пра абставіны, якія склаліся ў Ленінградзе. Паэт быў глыбока ўзрушаны, што фашызм захочыў будучы разгромлены, што акупіраваны край зноў стане свабодным. Перада мной быў чалавек вялікай эрудыцыі, адзаны натрыёт свайб імятацыянальнай савецкай Радзімы. На ёб жыццё захаваліся ў маёй памяці яго выказванні, гістарычныя прыклады, якія ён прыводзіў. Мне здзіліла глыбіня меркаванняў Янкі Купала ў ваенных справах. Ён верыў у перамогу, як у надыход савецкага дня.

— Купала не толькі мінулае, Купала — нашае, гаворыць Пятрусь Макаль. Любоў да Купала, да

мясцін, дзе ён нарадзіўся, гучала ў выступленнях Міколы Федзюковіча і Генадзя Кляўко, творы песьніра з патхпеннем чытала заслужаная арыстка рэспублікі Ганна Рыжкова.

На трыбуне другі сакратар Маладзечанскага райкома партыі Вячаслаў Антонавіч Ляшковіч:

— Сёння на адкрыці помніка зніажу Мікалая Гастэлы на месцы яго падвёгу і тут, у гэцінай Купалавай Вязынкі, мы нібы яшчэ раз дакрануліся да народнага героя і народнага рэіна-песьніра; да іх бесмяротных вобразаў і імян, якія навекі ўвайшлі ў гісторыю.

Іх імя разам з намі. Але яны ў нашых сэрцах, у нашых справах. Якуб Колас справядліва называў Янку Купалу вялікім песьніром працы. Таму мы сёння да паэзіі далучаем сваю справядлівае аб працы, аб вырашэнні вялікіх задач, настаяўных XXIV зездам партыі.

Працоўныя Маладзечаншчыны сваім абавязкам заўсёды лічылі і лічаць не толькі беражлівая адносіны да спадчыны, але і нястайнае ўзбагачэнне яе, узбагачэнне Купалавай зямлі плённай працай калгаснікаў, рабочых, інтэлігентнаў, нашай слаўнай моладзі, — гаворыць першы сакратар Маладзечанскага райкома КПБ Яўген Федаравіч Саламонаў. — У адным са сваіх цудоўных вершаў Янка Купала з уласцівай яму непільна і любоўна да чалавека праца расказаў аб тым, як да яго ў гасці «з прывітаннем шчырым і з песнямі калгаснікі прыйшлі». Гаспадары абноўленай зямлі прынеслі яму ў падарунак пірог шпанічны і мёду паястары. Сёння, падводзячы вышкі сацыялістычнага спаборніцтва калгасаў, саў-

гасаў, прадпрыемстваў прамысловасці, будаўніцтва, бытавога абслугоўвання населення Маладзечаншчыны, а таксама спаборніцтва з нашымі вялікімі сёбрамі — працоўнымі Елгаўскага раёна Латвіі, Укмерскага раёна Літвы і суседняга з намі Валожынскага раёна, мы ўсе прыносім нашаму Янку Купалу нічодрыя плоды свайб зямлі і працы...

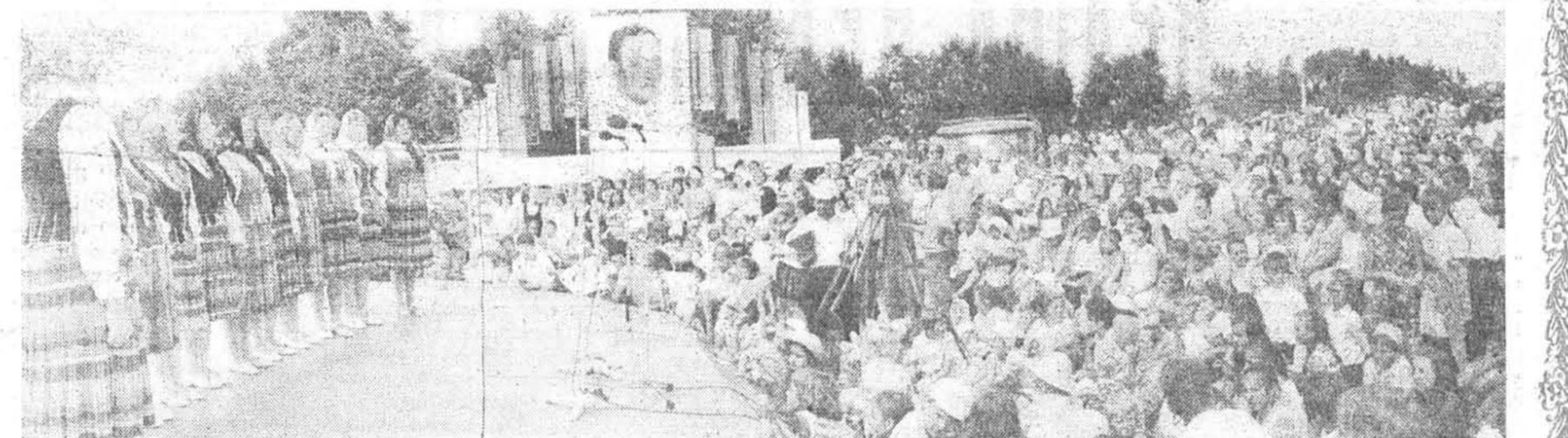
Аб працоўных справах расказвалі намеснік начальніка ўпраўлення сельскай гаспадаркі Елгаўскага раёна Латвіі, Укмерскага раёна Літвы і суседняга з намі Валожынскага раёна, мы ўсе прыносім нашаму Янку Купалу нічодрыя плоды свайб зямлі і працы...

Перадавым калектывам калгасаў, саўгасаў, прамысловых прадпрыемстваў і прадпрыемстваў бытавога абслугоўвання былі ўручаны пераходныя сцягі. А 260 чалавек атрымалі прэміі.

Свята працягваецца. На сцэне самалёўныя артысты. У іх выкананні гучаць беларускія народныя песні, якія змяняюцца тапчамі, вершамі.

Надвечоркам, калі пачаўся у пішы сівы туман, калі стомленая за дзень зямля прышла ў прахалодзе, наваколле зноўку абудзілі песні. А потым запалымелі вогнішчы. Водбліскі палымя выходзілі з цемры нішчыя вербы, што прышлі над рачулкай, твары прыгажунь дзяўчат, вясёлых, дасціпных хлопцаў, тых, хто ў гэтую нядзелю ўвайшоў у пэспэторны купалаўскі свет.

Алесь МАЖЭЙКА, Алесь МАРЦІНОВІЧ.

Свята працягваецца ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці. Фота Ул. КРІКА.

К Н І Г ШЛЯХ ДА МОРА

«Бо ўсё зямное ў грудзі я ўвабраў і, назаўжды душу адаўшы мору, нашу з сабою нах мурожных траў, нашу з сабою шчыры пошум бору» — гэтыя радкі могуць вызначыць не толькі змест новай кнігі Артура Вольскага, а бадай, і ўсю творчасць паэта. У вершы «Прадвесне», якім адкрываецца зборнік «Выратавальны круг», можна выраза на ўлавіць тэматыку кнігі: «Сакавік. Сок бунтоўны ў жылы галінак пранік. І стваральнае сілы нішто не ўлагодзіць... На рачулках і рэках тапырыцца лёд». Размова пойдзе далей пра Воагу, пра Ільіча, «што вяну для ўсяго чала-

векства абвясціць», а ў душы хваляй нарастае шырыня, захопленасць, нібы ідзеш за ракой на вясновай зямлі і пачуваш сябе на подступе да мора.

Але паэзія — гэта ўнутраны змест, гэта тое, што аўтар нясе ў сваім слове людзям.

Як прагне солі кожны чалавек, Так прагну я здабыць жывыя словы...

Вядома ўсім: без солі хлеб — не хлеб І верш — не верш, калі няма ў ім солі.

«Соль», ідэя гэтага верша — у надобнасці лёсу людзей і дрэў. Ці ж не адзін лёс быў у іх у цяжкія гады вайны? «І раны свеціцца, нібыта насечкі на ствалах жывых» (аб дрэвах).

«Няхай ва мне сядзіць асколка... Каб я ановесць пакалення чытаць на ўласных шрамах мог» (аб чалавеку).

І мабыць, не дарэмна мы ставім — хоць і вобразна — нейкі знак роўнасці паміж тым, што ў нашай рэспубліцы ў гады Вялікай Айчыннай вайны загінуў кожны чацвёрты беларус і што згарэла кожная чацвёртая сасна...

Цыкл «Песні мараплаўца» вызначасца асацыятыўнымі мастацкімі сродкамі выяўлення. «І неадступнай акіяна здаенца кожны чалавек», «У людскіх сэрцах ёсць глыбіні, і мезлі ёсць, і рыфы ёсць»...

Калі ў «Песнях мараплаўца» праявілася неўтаймаваная душа лірычнага героя, яго непадуладнасць стыхійнай сіле, дык у вершы «Шторм усхадзіўся...», на жаль, мы не бачым гэтых якасцей. Праглядасца нават нейкая заспакоенасць. Мора навучае героя: «Калі ты стаў такім сандзівым? Прачні-

ся! Кінься ў грабяні...». І воль адказ: «І адварнуўся я ад мора. І зачыніў акно хутчэй». Лірычны герой як бы двухаблічны.

Інертнасць аўтарскай задумы прысутнічае ў вершах «Раніна туманіцца», «Рыбакі», «Адведзіны», а з трыніца «Узрост» варта было пакінуць толькі трэцю частку. Экстравагантнае ультрамоднае нараўнанне праменьняў сонца з «валасамі жанчыны на модзе пафарбаванай», а вобраз «плечы (сонца.—Я. Х.) такія святлівыя, толькі нібыта з ваннай» мастацка не апраўданы, эстэтычна зніжаны. Расцягнуты старонкі інтымнага дзёніка «Пад шлох шынаў і дажджу».

Асобна хочацца сказаць аб надарожных нататках «З італьянскага дзёніка», «Пакарэнне Кара-Дага» і курортных назіраннях «Змены надвор'я». Калі ў італьянскім дзёніку вершы «Калізей» і «Мікеланджэла»

яшчэ хваляюць вастрыней думкі, то крымскія нататкі — надуманы ўскладненні ці наогул легкадумнае любаванне экзотыкай. «Пад намі — мора. За намі — змора. Уніз спускацца нам трэба скоро. А як спускацца? Адразу звянеш...».

У вершах «Зноў гракі прыляцелі», «Таямніцы» — рыторыка, празаічная прасталінейнасць.

Занадта часта «абыгрываецца» адзін і той жа вобраз. «Месяц — кінуты нарог», «месячык, бы сярэбраны ражок», «уханіць бы гэты месячык...», «шіха месця гутарку выдзе».

У зборніку з 34 вершаў каля пяцінаціна разоў фігурыруе «месяц-маладзік». Крыху менш займае месца вобраз сонца...

Усіх гэтых недахопаў магло і не быць, калі б аўтар больш ачыдна, крытычна паставіўся да твораў, з якіх павінна была склаасіцца кніга.

Яўген ХВАЛЕЙ.

Уладзіміру ДУБОЎКУ — 75

15 ліпеня вядомаму беларускаму пісьменніку Уладзіміру Дубоўку споўнілася 75 гадоў. З нагоды юбілею праўленне Саюза пісьменнікаў БССР накіравала яму прывітанне, у якім гаворыцца:

«Дарагі Уладзімір Мікалаевіч!
У дзень Вашага 75-годдзя прыміце нашы шчырыя віншаванні і пажаданні!

Сваё славутае працоўнае жыццё Вы пачыналі ў пасляваенна-рыўніцкай гады: настаўнічалі ў вёсцы, працавалі ў Народным камісарыяце асветы РСФСР, у Пастпрадстве БССР пры Саўнаркоме СССР, былі адным з першых рэдактараў часопіса «Беларускі піянер».

Першыя вершы, якія Вы надрукавалі ў пачатку 20-х гадоў, звярнулі ўвагу чытачоў багаццем зместу і мастацкіх фарбаў. З кожным годам мужнёў і мацнеў Ваш паэтычны голас. Вы сталі аўтарам шматлікіх інігі пазэм і вершаў — «Строма», «Трысце», «Крэда», «Налл», «Там, дзе кіпарысы», «Кругі», «Браніслава», «І пурпуровых ветразей узвівы».

У сваіх творах Вы натхнёна аплывалі новую сацыялістычную рэчаіснасць, жыццё і працу савецкага чалавека.

Пасля Вялікай Айчыннай вайны пачаўся другі перыяд Вашай літаратурнай дзейнасці, які вызначаецца заваёваннем новых мастацкіх вышынь. Вы напісалі шэраг вершаў і пазэм, якія сталі прыкметным здабыткам нашай літаратуры. За зборнік вершаў «Палеская рапсодыя» Вы атрымалі ганаровае званне лаўрэата Літаратурнай прэміі імя Я. Купалы.

Шмат працавалі Вы і для юнага чытача. Дзеці моцна палюбілі Вашы казкі, у якіх шырока і разнастайна праявіўся Ваш незвычайны талент.

Вашы творы неаднойчы выдаваліся ў Маскве і на мовах іншых братніх народаў краіны.

Мы цнім Вас і як перакладчыка. У прыватнасці, дзякуючы Вам на беларускай мове загучалі творы Байрана і Шэкспіра. Жадаем Вам, дарагі Уладзімір Мікалаевіч, добрага здароўя, творчага настрою, доўгіх гадоў жыцця».

Рэдакцыя штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» дэдукаецца да гэтага віншавання і жадзе Уладзіміру Мікалаевічу здзяйснення творчых задум, усёго самага найлепшага ў жыцці.

КАЛІ прыгадаць даты нараджэння нашых славурых мастакоў слова, то кідаецца ў вочы адна вельмі важная акалічнасць: многія з іх нарадзіліся амаль у адзін час. Беларуская зямля, як ніва ў засуху, доўга тамілася бясплодзем, а потым шчодро закрасавала рунно маладых талентаў. І не проста здольных да паэтычнага слова людзей, а твораў вялікіх духоўных каштоўнасцей, аўтараў такіх мастацкіх твораў, якія даўно пераадолелі нацыянальныя граніцы і сталі здабыткам агульнасаюзнай і сусветнай літаратуры.

Таму мы так багатыя на юбілеі.

Да ліку слаўнай плеяды зачынальнікаў беларускай савецкай літаратуры адносіцца і Уладзімір Дубоўка, угоднае свята якога — агульнае свята вялікага мастацтва, народжанага векапымным Кастрычнікам.

Выдатны паэт і празаік, даследчык літаратуры, роднай мовы і вусянай народнай творчасці, таленавіты перакладчык, непераўздызены казачнік, мудры і клапатлівы выхавальца падрастаючых пакаленняў.

Незвычайнае багацце казак, створаных Дубоўкам — гэта жывая, шчодрая энцыклапедыя народнай мудрасці і дасціпнасці, маралі, этыкі, народнага вопыту, якія зачэрпнуў паэт са скарбаў фальклору шматлікіх народаў розных краін і кантынентаў.

А яго апавесці «Іюўтал акацыя», «Ганна Алелька», зборнік апавяданняў «Пялёсткі» — унікальныя па ўлюбёнасці ў прыроду, па выключнаму пранікненню ў яе таямніцы, у запаснікі народнага разумення прыгажосці, скарбы па бязмежнай любові да чалавека, клопатах аб будучым шчасці людзей.

Шмат зрабіў Дубоўка для роднай літаратуры, як перакладчык Байрана, Шэкспіра, Гёте, Славацкага, Сыракомлі, Ду Фу, Рыльскага, Тычыны. Але і проза, і казкі, і пераклады — усё пачалося з таго, што Ул. Дубоўка нарадзіўся паэтам, мастаком з сэрцам, шырока адкрытым свету, людзям, нашай эпосе, усяму ўзвышанаму і прыгожаму на зямлі.

«Я ўсюды знаходзіў шмат прыгожага, шмат цікавага,

сустракаў вельмі добрых людзей», — піша паэт у сваёй аўтабіяграфіі. Гэтае красамоўнае яго прызнанне важна найперш у тым сэнсе, што менавіта з пачуцця прыгожага, з пошукаў яго ў прыродзе, у чалавеку, са сцвярджэння яго пачынаўся Дубоўка-паэт у 20-я гады, без усёго гэтага нельга сабе ўявіць яго і як пісьменніка апошніх дзесяцігоддзяў.

Малады Дубоўка пісаў аб сваім пакаленні:

Летуценнем пройдзем
мы над краем

І прыйдуць новыя на свет
наш пакаленні,
Якія будуць жыць
у харастае Камун.
Жыццё аддам я харасту
таму,
Найдаражэйшаму дам
летуценню.

Не эстэцкай была гэта падкрэслена праграмная ўвага паэта да прыгожага. Яна наглыбляла духоўны свет беларускай паэзіі, далучала да сферы ідэй прыгожага народ, які раней ведаў толькі плуг, касу ды молат. Захваленне маладога паэта красой было выяўленнем яго патрыятычных пачуццяў да Радзі-

што лірыка паэта пазбаўлена публіцыстычнасці. Наадварот. Дубоўка — і асабліва ранні — паэт вельмі экспансіўны, які спрачаецца або аспрэчвае, дэкларуе, даназвае, пераконвае. Ён — часам запальчывы да задзірытасці, палемічны нават па сваёй «строчечной сутні», кажучы словамі Маякоўскага, — сваім адмаўленнем гладкаліней, шаблону, штампу. Менавіта і сам верш у яго не індэферэнтны, што ізноў лепш выявілася ў маладога Дубоўкі, у якога сама паэтыка сцвярджалася як сфера

ты азораны паэзіі момант жыцця, даць адчуць яго паэтычную вышыню, гучанне ўсім людзям:

Звяршылі мур. Ванок
стаць сляброўкі.
Адна кладзе апошнюю
цагліну.
Ці зразумее той,
Хто не насіў сляброўкі,
Якая урачыстая хвіліна?

Пра падобныя ж «урачыстыя хвіліны» — выйвы людской працы, народнага ўмельства, матчынай любові — многія вершы Дубоўкі ў яго зборніку «Палеская рапсодыя».

Малады Дубоўка перакладаў маладога рамантычнага Байрана. Дубоўка 60-х гадоў даў нам выдатны ўзор перакладаў мудрых санетаў Шэкспіра. Вялікі англійскі паэт стаў настолькі блізі Дубоўку, што нават сваю апошнюю кнігу лірыкі, якая выйшла ў серыі «Бібліятэка беларускай паэзіі», адкрыў шэкспіраўскім санетам. Аналітычны пафас разам са сцвярджаннем маральнай пекнаты савецкага чалавека, «урачыстых імгненняў» яго жыцця — вось што стала дамінуючым, вядучым у паэзіі Дубоўкі нашых дзён.

Па-маладому гуллывым, няўрымслівым застаецца лірычны герой сённяшняга Уладзіміра Дубоўкі. Шчасце, радасць і хараство ён знаходзіць у няспынай штодзённай працы.

Яшчэ ў 1915 годзе, ратуючыся ад жахаў блізкага фронту, бацька Дубоўкі пераехаў з Беларусі ў Маскву. Масква стала роднай беларускаму паэту. Адсюль ён ішоў у Чырвоную Армію, каб бараніць Савецкую ўладу, тут скончыў Вышэйшы літаратурна-мастацкі інстытут імя В. Я. Брусавы, сюды вярнуўся пасля шматлікіх падарожжаў па краіне. У Маскве Ул. Дубоўка напісаў усё лепшае, што ўзбагаціла нашу родную літаратуру.

Упаўнёнай юначай хадой крочыць паэт. У свае 75 год ён не стаміўся і не прыстаў у дарозе. Кожны год Уладзімір Дубоўка дорыць чытачу новыя творы, азарае яго святлом узвышаных ідэалаў і высакародных імкненняў, узбагачае маральна і духоўна, услаўляючы веліч і прыгажосць роднай зямлі, стваральнай працы, нашага сучасніка, нашу эпоху.

Алег ЛОЙКА, Юльян ПШЫРКОЎ

КРАІНА КРАСОЮ БАГАТА

і загінем, быццам
летуценне.
Для айчыны шчасце мы
ствараем —
для свайго і новых
пакаленняў.

А самым першым летуценнем паэта было:

Няхай краса любімае
зямлі
у задушэнай песні
адгукнецца.

На парозе стагоддзя Я. Купала і Я. Колас заклікалі беларускі народ з цемры бесспасвецца да лепшай долі і шчасця, з нізін рабства і прыгнёту на агульнасусветны форум народаў. Вялікі Кастрычнік прынёс нашаму народу новы лёс, і Ул. Дубоўка ўваходзіў у свет паэзіі па-іншаму: «Я на ўзгорак выходжу круты, я выходжу Сусвет прывітаць». І ў захваленні радаваўся: «А такое ж навокал святло, хараство — от як быццам вясной».

Паэт не толькі дэклараваў адухоўленасць, захваленне прыгажосцю роднай краіны, — у радках, у вобразах ён імкнуўся ўвасобіць яе — красу світанья, рэвалюцыі, новых дзён, сваю гатоўнасць ахвяраваць жыццём за хараство Камуны.

мы, да рэвалюцыі. Усё гэта знайшло выяўленне ў лірыцы Дубоўкі і асабліва ў яго пазмах.

Паэма «Кругі» — твор аб рэвалюцыі як здзяйсненні спрадвечных спадзяванняў роднага народа. У самой яе сюжэтнай аснове, у тым, як беларускі селянін падарожнічае за далёкія горы і моры ў пошуках адказу на хваляваўшыя яго пытанні — водгулле матываў не толькі беларускіх казак, але і спасу іншых народаў.

«І пурпуровых ветразей узвівы», «Штурмуіце будучыні аванпосты» — найбольш яркія творы беларускай паэзіі 20-х гадоў, у якіх услаўлялася новая савецкая ява, будаўніцтва сацыялістычнага грамадства.

Публіцыстычны талент Дубоўкі асабліва востра сябе выявіў менавіта ў гэтых, эксперыментальных, больш характару пазмах, — драматычных не па сюжэтах, а па сутыкненню ў іх ідэй, думак, па імкненню паэта сцвярдзіць новае, савецкае, высокадухоўнае і зноў жа — прыгожае.

Сказанае зусім не азначае,

прыгожага — гучання, слова, пачуцця, думкі. Малады Дубоўка, кажучы яго ж словамі, «гукі піў нагбом», вершы свае называў «лірычнымі інкрустацыямі», а яго метафары, эпітэты ўражвалі сваёй рамантычнай узорытасцю, сімвалічнасцю: словы ў яго нібы адкрываліся на нава, кожнае — незвычайнае, свежае, як ранішнія травы ў расе.

Стыль пасляваеннага Дубоўкі — іншы. Лірычны струмень у яго пры рамантычнай узніскасці тону, перажывання, самага аб'екту паэтызцыі — таёжных першапраходцаў, герояў партызанскай барацьбы, медыкаў, што нясуць выратаванне іншым людзям, будаўнікоў, працаўнікоў палёў, — гэты лірычны струмень знаходзіць сваё ўвасабленне ў словах менш мегафарычных, больш адназначных. Іх паэтычная радзьяцця ўспыхвае менавіта ад эмацыянальнай азорнасці самога незвычайнага моманту, які здзівіў паэта, затрымаў яго погляд, прыкаваў да сябе, выклікаючы палкае жаданне ўвакавечыць гэ-

З ПАЭМЫ „ВАРТЫ ВАРТАГА І ВАРТЫ“

«Шоў Бай па сцяне
у чырвоным каптане.
Нёс сямёра лапцей:
і сабе,
і жане,
і дзяцёнку па лапцёнку...
Народная прыказка.

Шоў старэнькі Бай сваёй дарогай
І нёс сямёра...

Не лапцей, а кедаў!
Сустрэў ён падарожніка такога,
якога перад тым зусім не ведаў.

Што ж — пазнаёмліся.
Селі побач.
Пагаварылі аб усім патрошку.
Знаёмы новы, па прызванню — Хобіч,
пайшоў адразу на старога ў рожкі.

ХОБІЧ

Вось вы, таварыш Бай, усім вядомы.
Вандруеце па свеце безупынна.
Здаецца мне, няма такога дома,
дзе не былі б вы з кайстрай за плячыма.
Хоць вы абуліся цяпер у кеды,
папрышывалі на каптан маланкі, —
вас пазнаюць малыя непаседы
і выбягаюць сустракаць на ганкі.

І тым не менш, мой паважаны Баю,
вам славу перабольшылі намнога.
Вось я цяпер яе і абцінаю,
каб павялічыць пайку для другога.

Бо што вы носіце ў заплечнай кайстры? —
Старыя казкі, даўнія паданні.
Як не стараіцеся, хоць вы і майстар,
старызна ўсё ж сучаснасцю не стане.

БАЙ

Прывітаюцца шчыра, не магу я ўцяміць,
знайшлі пахібы вы ў мяне якія?
З глыбіні вякоў нясе людская памяць
у казках тых зярнаты залатыя.

Іх дратавалі колы і падковы,
крышылі навалніцы і гарматы.
Не знішчылі іх стрэлы перуновы
і не спалілі дэспатавы каты.

У іх любоў і мудрасць, і пашана
да ўсіх,
за праўду б'ецца хто упарта,
для ўсіх аднака
ў іх занатавана,
што толькі
варты вяртага і варты.

Яны, пасеяныя ў добрым часе,
прывносяць плён багаты, асалоду.
Пра што б сучаснік наш не запытаўся,
яны адказ дадуць яму заўсёды.

ХОБІЧ

Падумаць толькі, рызыконт які вы!
Не стане ў вас адказаў на пытанні!
Але адно, не жартам, а пачціва,
І я задам вам для выпрабавання.

У нас цяпер аматараў нямала
збіраць дзівосы рознага гатунку:
паштоўкі, маркі, вырабы з металу,
бутэлькі нават з-пад якога трунку.

Што ж кажучь вашы казкі і паданні
пра гэткае збіральніцкае хобі?

БАЙ

Каб жартаваць ці кпіць я меў жаданне.
сказаў бы, што яно —
радня хваробе.

Дадаць бы мог, што,
як у справе кожнай,
і тут бываюць горкі і нізіны,
бо на «каньку», — тым «хоббі», — трапіць
можна
ў тупік сапраўднай самай блытаніны...

Ды я ніколі не скажу такога!
Няхай канёк каньком і застанецца!
Такіх аматараў на свеце многа
і ўсе яны стараюцца ад сэрца.

У іх бывае безліч дасканалых
і чудадейных — нават вынаходак.

А што пра гэта казка нам сказала,
паслухайце.
Яе стварыў наш продак.

НАРОДНАЕ АПАВЯДАННЕ АБ ТЫМ,
ЧЫЁ БАГАЦЦЕ БОЛЬШ КАШТОЎНА!

1

Магнат вяльможны жыў багата.
Добра ў яго было багата:
зямлі вялізнай прастора,
жывёлы поўная абора,
сады, палацы, камяніцы
і безліч золата ў скарбніцы.
Але ж такое ёсць усюды?
Былі ў яго і другія цуды,
якіх няма нідзе ні ў кога,
хоць свет прайдзі да дна марскога.
Галоўным самым рарытэтам
у скарбе незвычайным гэтым
быў певень з золата адліты,
красой дзівоснаю славіты.
Ён так быў зроблен адмыслова,
што курам затлуміў галовы:
яны ўсе аж папрысядалі,
калі яго ім паказалі.
Ён, больш таго, на кожным ранку
спяваў сваю кукараканку,
не памыліўшыся ні разу,
з жывымі пеўнікамі разам.

2

Хапала служак-чалядзінцаў
у панскім доме, на дзядзінцы.
Адны насілі, падавалі,
другія іх кантралявалі.
Кіраўнікоў тых, кантралёраў
было на плойму ўсю васьмёра.
Яны таксама, меўшы часу,
пазнаўшы панскую акрасу,
панам ва ўсім наследавалі,
свае дзівосінкі збіралі.
Аднойчы пан вяльможны гэты
надумаў, для фацэту, пэўна,
ў сваім багатым, пышным садзе
агляд дзівосінак налазіць:
чыю ўхваліць суд народа,
той атрымае ўзнагароду.

3

Было саборнікаў багата:
васьмёра служак, пан дзевяты.
Не адкладаючы надоўга,
пан вынес пеўня залатога.
Зіхцела сонцава праменне
на залатым, цудоўным пеўні.
Пранукарэкаў певень тройчы,
прыплюснуўшы пры гэтым вочы.
Прыціхлі людзі ў задуменні
ад надзвычайнага здзіўлення.
За панам следам чалядзінцы
панеслі скарбы па адзінцы.
Адзін, пры пеўні самым збоку,
паклаў драконавае вока.
Другі і трэці — палец чортаў,
ліхтар вядзьмарчын.

А чацвёрты

прывёс услед за ім жменю
анамяналага ячменю.
Саборнік пяты, нечакана
і для народа, і для пана,
на стол паставіў чаравічкі,
пашытыя ім для сінічкі.
Здзівіў людзей усіх і шосты,
прывёсшы лапкі шылахваста.
Быў сёмы цікавей намнога,
стварыўшы вуха для глухога.
Не кажучы благаго слова,
глядзелі людзі паступова
на ўсе дзівосінкі, на дзівы,
чакалі васьмага цярпліва.

Яго ж няма, няма ды й годзе.
Пачаўся гоман у народзе. —
«Ды дзе ж ён ёсць!..
Схаваўся дзесьці!..»

Відаць, няма чаго прывесці!..»

4

Пакуль саборнікаў сямёра,
у добрым будучым гуморы,
і жарты строілі, і кпіны,
прышоў і восьмы да сябрыны.
Ён пакланіўся ўсім пачціва,
перапрасіўшы сарамліва
за гэта позняе з'яўленне.
Пан адказаў:

— Што прабачэнне!!

Давай хутчэй сваё багацце,
каб ад сяброў не заставацца...

— Я вас ізноў перапрашаю:
дзівосных скарбаў я не маю.
Мой скарб зусім звычайны нават...

— Давай звычайны, ў чым жа справа!
І дзе ён, твой звычайны самы!

— Ён каля вашай, пане, брамы...
Тут закрычалі ўголас людзі:

— Давай хутчэй!

Чаго марудзіць!!

Ён і пайшоў — такі адразу.

Вярнуўся ён са скарбам разам.

А быў той скарб — дзядей васьмёра,
дзядзятка, хлопцаў — па чацвёрта...

Нібы вяселка зазіхцела,
у садзе так павесялела,
а рарытэты служак, пана
як захінуліся ў туманы...

Сказалі голасна ўсе людзі:

— Хай пераможцам восьмы будзе!

І пан згадзіўся:

— Безумоўна

тваё багацце больш каштоўна!
Найвыдатнейшы скарб —
твой —
дзеці.

А ўсё,
што мы прывеслі, —
смецце!..

Ты перамог усіх —
бясспрэчна.
Краса дзядей —
скарб векавечны!

ХОБІЧ

За казку вам вялікая падзяка.
Але спытацца ўсё ж ткі я павінен:
чаму яна мінае абьяка
ўсё,
што сёння дзеецца ў краіне?

БАЙ

Вы — проста цуд,
таварыш паважаны!
А дзеці што —
ў чарашняе пытанне?!
Ды супраць вас не я адзін устану, —
на вас увесь жаночы род паўстане!

Пра гэта ўсё нядаўна,
у сялецці,
грунтоўна, стала і аўтарытэтна
пісалі...

Дзе? —
ў маскоўскай літгазеце,
у артыкуле маткі мнагадзетнай...

Дзе вы былі і чым былі заняты,
па-за вушмі перапусціўшы тое?!
Яшчэ пабачым,
што з нас вінаваты,
хто ў старане ад сённяшніх настрояў!..

ХОБІЧ

Ну вось! Калі я дапусціў прамашку,
даў недакладную фармуліроўку,

дык гэта ўсё і выправіць не цяжка.
А вы — адразу мыліць мне вярочку.

Як не было і як яно не будзе,
прайшло саборніцтва там крывабока.
Ніводным словам не ўхвалілі суддзі
ні пеўня, ні драконавае вока.

Тым часам іх рабілі і шукалі
ці хобічы, ці добрыя умекі.
А суддзі, — зробленаму іх рукамі, —
супроцьпаставілі жывога чалавека.

Я і кажу: няправільна ўсё гэта!
Несумяшчальныя былі адзінкі!
Так можна звесці ўсё мастацтва свету
не да баханкі нават — да скарынкі.

БАЙ

Прысуд саборніцтву быў справядлівы,
калі прызнаць, што скарб найбольшы —
дзеці.
Не згодны вы з такой альтэрнатывай, —
дык можаце пажаліцца газеце.

ХОБІЧ

Таварыш Бай!
Газета ёсць газета,
а спрэчка несканчоная застанецца,
калі нам з вамі на пытанне гэта
не пададуць параду нашы сэрцы.

БАЙ

Невырашальная для нас задача,
бо сэрцы розныя такія...

ХОБІЧ

Вось як!
Тады павернем справу мы іначай,
як той казаў, без аніякіх косак:
да аўтара мы, да Дубоўкі сходзім.
Няхай арбітрам ён і будзе нашым.

БАЙ

Сюды ён сам ідзе.
Я згодзен.

ХОБІЧ

Годзе!
Пра ўсё дакладна мы яму раскажам.
— Таварыш аўтар!

Усяго нас двое,
а спрэчку мы ўзнялі на круг вялізны.
Пытанне быццам бы зусім малое,
а вырашыць не можам і прыблізна.

Калі дазволіце,
мы па парадку
раскажам вам пра гэта адмыслова.

ДУБОУКА

Мае сябры!

Ад самага пачатку
сачыў уважна я за кожным словам.

У вас няма вялікага разладу,
але і памірыць вас немагчыма.
Нам тэрмінова трэба, без адкладу
праясніць разыходжанне прычыну.
Прасілі ўсіх, каб на агляд у садзе
прывеслі лепшае, што меў з іх кожны.
А вырашыў народ на тым аглядзе,
каму з іх даць узнагароду можна.

Усё і адбылося менавіта
так,
як і абяшчалася на сходзе.
Агляд усенародны быў, адкрыты,
і заявіць мог кожны аб нязгодзе.

Я не суддзя, але з усімі разам
скажу на развітанне,
у дадатак:
калі не згодзен хто з такім адказам,
няхай паслухае адказы матак.

Яны і скажучь вельмі зразумела,
што даражэй за ўсё на нашым свеце,
Не будзе лішніх слоў тут, зразумела, —
адно,
але якое:
Д з е ц і!

Павел МІСЬКО

ДУВЯРА МОДЫ

А П А В Д А Н Н Е

КАБ той розум наперад, што пазней прыходзіць!.. Можна, і не давялося б ляжаць у бальніцы, бы прыкуты Праметэй, не дзяўблі б мне дагары ўколамі-блакадамі. Ды няма ліха без добра, хоць маю час зараз падумаць пра ўсё.

А было так. Сустрэўся мне на вуліцы Квакула — калахматы, бы неандэрталец.

— Гуд дэй, май фрэнд!
— Здароў, здароў... Ледзьве пазнаў.

— Сюзі, не калунайся, паздаруйкайся з дзядзькам! — камандуе Квакула. За пазухі яго паўкажухна-целяграўкі, пашытай воўнай наверх, не дзе з-над доўгай і шырокай бароды выглянула зморшчаная, як бабулька, малпачка, працігнула худую, бы курьшную, ланку. Я пачуў чвэрды палычкі, і Сюзі аноў схавалася за пазуху.

— Музы павінны сябраваць! Мы, сумеснікі, павінны ведаць адзін аднаго — ты згодзен? — з-над рассунутых убакі валасоў выглядаў востры чырвоны нос Квакулы. І я здзіўся, ці бачыць маэстра мяне з-над сваёй валасі! — Успомні класічны прыкладзі! Колькі да Чукоўскага в'язджалася ўсяціх пісак, вершпаплетуў, мазлак, барабанчыкаў, вучаных-недасудчаных. І было ім пра што гаварыць! Заедзем да мяне — маленькі міксабойчык намячаецца, пагаворым...

— Ты ж ведаеш, які з мяне піток... Дый часу...

— Не лойдзеш, лічы, што я з табою не знаёмы. Не кіну нават ніколі! Адварочацца буду! Знойд-вест, норд-ост... — Квакула пачаў адкрываць мне гузік на піжаку, а малпачка высунула чорную ланку і сыртына ўхапіла мой капялюш. Схавалася пад Квакулаву бароду, адразу пачуўся трэск матэрыі — Сюзі пусціла ў ход зубы.

— Новы дыск дастаў — поп-арт, чысты электрашок. А? — пераступаў Квакула скураннымі лапцямі-пасталам Вяргі Іх былі сабраны каля костачак раменнымі аборамаў ў зборачкі. — Такое гуццё фарсісіма — зразу балдзееш!

Я намацаў пад бародою Квакулы капялюш, пацягнуў да сябе. Малпачка завясла на ім, і я строс яе на зямлю. Сюзі забегала паўкругамі вакол Квакулы — у чырвонай камізэльцы, невялікая, бы кот.

— І так прыходзіш пасля работы

абалдзены... — не ведаў я што гаварыць, як далей адмаўляцца.

— Мы сімвалічна! На кроплі! «Кто нил — ушёл, кто пьет — уйдёт. А разве тот бессмертен, кто не пьет?» А? Абразы старажытнага пісьма ёсць — шагнаццага стагоддзе. Ну? Калекцыя беларускіх ланцей — ні ў якім музеі этнаграфіі такое не знойдзеш. Ну?

Перад лапцямі я здаўся — дзе іх цяпер пабачыць?

— Мал-ла-ток! — расчуліўся Квакула. Здаецца, нават слёзы бліснулі з-пад навесі валасоў. Я толькі Ігару звяну і чуюсь. І пару банак гаруча-змазачнага захопім...

— А як жонка паглядзіць на чужую, на банкі?

— Стары, ты адстаў ад жыцця. — Квакула нібыта ўздыхнуў. — Я цяпер зубр-адзінец, разышліся, як у моры караблі, і кватэру даўно размяняў. Яна забрала сына, Арнольдзіка, а я во — Сюзі. Хы-хы. Сюзі, але-оп!

Малпачка з разгону скокнула на Квакулу, уцяпілася ў плечыстыя вішнёвыя штаны, пабралася вышэй, за пазуху.

Квакула кінуўся да тэлефоннай будкі. Настылыя штаны яго грымелі, як кепка прыбытая бляха на страсе.

... І вось мы ў мікрараёне, на дзевятым паверсе панельнага дома. У прыхожай пры дзвярах ляжаў у Квакулы палавічок — шкура вепра, нібы ў музеі Белаўскай пушчы. Прыхожая-кальдорчык — уся! — была пафарбавана ў чырвоны трыкоўны колер. Забіваў дых застарэлы, кіславаты пах тытунёвага дыму.

— І так — за спіною мы панікулі пекла. Прыхожая — чысцілішча, — сказаў Квакула. — Лініе адзенне і абутак — у куток. Вешалак я не прызнаю... Сюзі, — а, а, а... — адчыніў ён туалет, уключыў у ім святло.

Сюзі паслухмяна скокнула з яго рук уніз. Я паспеў разгледзець, што ў туалце ўсе сцены, столь, нават бачок з вадой і ўнітаж былі абклеены яркімі наклеякамі з камялю, він, рому, лікёраў, гарэлкі, віскі, настоек, налівак, джынаў, піва. Сям-там знізу наклеякі былі падрэзаны, мабыць, пускала ў ход кішчоры Сюзі.

Пакуль малпа была занята, Квакула скінуў у куток штаны і застаўся ў плаўках і шкуры-целяграўцы.

— Прашу ў рай! — паказаў Квакула на пакой, галантна адстаўляючы

Пісаць я пачынаў з нарыса і апаздання. Не цураюся гэтых жанраў і цяпер. Мой невялікі літаратурны вопыт падказвае, што трэба пісаць, не азіраючыся на тое, як хто пісаў да цябе, не звязаючы на густ будучага рэдактара. Трэба слухаць толькі тое, што робіцца ў душы. Цяжка бывае знайсці танальнасць, інтанацыю апаздання ці апавесці. Яны ў кожнай рэчы свае, і трэба чуйна прыслуховацца да свайго душэўнага стану і «душэўнага стану, задуманага твора. Я не ведаю, дзе мяжа паміж апазданнем і апавесцю (і хто яе ведае). Ёсць у мяне рэчы, якія я назваў апазданнямі, але ўны па памеры большыя за «Чырвоныя небы», якое я назваў апавесцю. Проста ўлавілася нелік, што матэрыял вымагае вострыя формы, такога памеру. А што ўрэшце атрымаецца, як «акрысіціца» твор — справа другарадна.

Не люблю слова «многостаночнік», якім кідаюцца некаторыя тэарэтыкі ад літаратуры, калі бачаць, што пісьменнік працуе ў многіх жанрах. Па мяне дык — на здароўе! Хай пішучы! Абы пісалася, цягнула да стала, да паперы. Я не разумею тых пісьменнікаў, якія (мо шыра, а можа, манернічаюць) нібы выхвалююцца, што калі працуюць над буйным творам, то не могуць адхіляцца, каб напісаць што-небудзь іншае ў гэты час, мо нават апазданне. А што рабіць, калі «не ідзе» тая «вількія рэч»? Мне здаецца, што не трэба мучыць сябе па некалькі дзён, шукаючы вырашэння таму ці іншаму кавалку, бо ўсё роўна потым гэце вымучанае выкрасліш. Я, напрыклад, перанаключаюся на другое, далейзе па манру ад «асноўнай» рэчы (задумам жа заўсёды поўна). Глядзіш, напісалася яшчэ нешта, скажам, гумарыстычнае апазданне, а за гэты ж час знайшлося рашэнне, «ход» у тым месцы, дзе бунсавалася (знайшлося падсвядома, незалежна ад таго, чым ты займаўся гэтыя дні). Калі больш нашы раманысты перанаключаліся на малыя формы, то і «вількія рэчы» не выглядалі б аморфнымі, як часам здарэцца, і беларускае апазданне сёння выглядала б значна багацейшым.

Наша крытыка амаль ніякай увагі не ўдзяляе сучаснаму стану беларускага гумарыстычнага апаздання. Нібы не існуе такога ў прыродзе. А між іншым, у гумарыстычным клясы працуе шмат пісьменнікаў як старажытара, так і маладошага пакалення, і такіх апазданняў нельга адлічваць убоі пры разглядзе агульнага стану апаздання.

Прапаную ўвазе чытачоў апазданне з новай кнігі гумару, над якой я зараз працую.

Павел МІСЬКО.

зад, шаркнуў босяю нагою. Потым укінуў Сюзі ў ваніную і зачыніў там.

У пакой нічога з мэблі не было. У кутку ляжаў шырокі матрац са шкурай аленя на ім, пасярод — газетны столік з укарачанымі, на падзю, ножкамі. Каля століка ляжала вількія шкура бургана мядведжа. А на сценах рабілася такое, такое... Я ажно рот развіў!

— Га, басурман... Бачу, што падабаецца... — Квакула запаліў з правага боку ад дзвярэй бра — тры чырвоныя тоўстыя свечкі ў каваным, старажытным падсвечніку. У пакой крыху пасвятлела, і я разгледзеў над гэтым бра і вакол яго старыя сцяпныя рэштаты, кайстры з бяросты, сплеленую з саломы сівеньку і кадоўчык, учарнелы, з трышчынай, начоўкі. З другога боку дзвярэй была калекцыя прасінь, аздобленых разьбою, пранік з качалкаю, што качаць бялізну, кароценькі пранік, якім цёткі пераць бялізну на раце, а над усім навішаным тырчэлі разгалістыя рогі аленя з кавалкам выламанана белага чарапа. Уся я левая сцяна была завешана абразамі, пісанымі на чорных дошках, некаторыя паточаны шаналем, краі пакрышыліся. Былі абразы і ў рамках, над шклом, з пазалочанымі і срэбнымі абкладамі. Знізу ў рад віселі нейныя абстракцыяніцкія эцюды — ці не маляні самога Квакулы. Другая сцяна, над матрацам, завешана лапцямі — лыкавымі, лазовымі і ліпавымі, вераўчанымі, скураннымі — усіх фасонаў і памераў, разнаманяны, карэлія і новенькія, мо сплеленыя на заказ якім дзедам. З некаторых завесалі раменныя і кудзельныя аборы.

— Падабаецца, падабаецца, па вачах бачу, — зноў з'явіўся Квакула. — А ведаеш, колькі ўсё гэта каштавала здароўя, нерваў, часу, грошай, пакуль дастаў, выменяў, купіў? Паўжыцця аддаў... — ён паставіў на нізенькі столік бачку з краўкам, шчарбаты гліняны кубачак і драўляны коўшык, учарнелы ад старасці, паклаў драўляную шчарбатую лыжку.

— А ўкраў колькі?... — павёў я рукою на сцены.

— Ёсць такі грэх, ёсць... Гы-гы... За другім разам Квакула прынёс напалову абедзены вількіны свіны

кумнік з убітым у яго нажом, сыр, хлеб.

— Во тут зрабіло бар... — паказаў ён на сценавую шафу. Націсну штоку — адкінецца сцена... Калі ласка, стаіць усё, што дуна заладае.

— А чаму ты мэблі не купілаеш?

— Не модна. Ну, каб трапіўся лояк з семнаццаціга ці васьнаццаціга стагоддзя...

Пачуліся ўдары невялікага звона.

— Прыйшла! — сарваўся з месца Квакула.

— З'явіліся, не запыліліся, — сцібі у прыхожай бас. Ну і такіст трапіўся — жлобі! Дзесяці кашек не хапіла на аплату, дык давай малітым чытаць...

— Прывечце, кісуля... — томна праспяваў хрыпты, пракураны жаночы голас. Пачуліся — цмок, цмок... — Спайдайце ўсё, што ад цывілізацыі. Праходзіце, знаёмцеся...

Першай з'явілася босяя драўляна ў сівым парыву, з сінімі ваціцамі. На ёй былі шчы скуранны, на пидню, спаднічка, паразаная знізу на мохрыці, і прарытыя ліф.

— Люсьен... Мокна Вольга... — працігнула яна мне доўгія, у парецынах, пракураныя палцы.

— Былая прыма-балерына... Звярні ўвагу па яе погляд... Люсьен, пакажы! — нібы загадаў Квакула. Але Люсьен-Вольга ўхапіла яго за грыву і па-мацярыньску патузала.

— А ты не прыраўнуеш, кіса?

— Ігар... — кінуў мне бося высокі пусач у плаўках і кашулі-распашонцы.

— Ты поўнасцю выдай на-гара! Ігар Рурыйкіні, мастак сюр-р... сюр-рэаліст, Каларытна? «Інізь Ігорь і Ольга на холме сидят, друзіна пирует у бресе...» Так у класікаў? Вальжым, брація! — сямандаваў Квакула.

Люсьен-Вольга першая ўпаля на шкуру каля століка, платаяды нацёрла да талі. За ёю, закрываючы надзвіжунку — «Угу-гу-гу-гу! Улу-лу-лу-лу-лу!» — прышлі Квакула і Ігар. Вусач адразу — шах-шарах! — адчырыўшы дусту кумнік, паднёс Люсьен. Тая з вурчаннем убілася зубамі ў мяса. Потым адрэзала па кавалку сабе.

— А ты чаго стаіш? — Квакула адкрывіў краіні у бочачцы, пачаў напаяніць посуд.

— Радыкуліт... — развёў я рукамі. — Не сяду так піва.

— Глуства! — Квакула і Ігар тут жа ўхапілі мне за рукі, рванулі ўніз. Я охнуў, з вачэй сынаўлі іскры, паясніцу нібы працізала токам. На момант я згубіў прытомнасць...

Ачуняў ад крыкаў:

— Кампрэсіі сагравальны яму!

— Расціраеце! Здырай штаны!

Квакула ліў мне ў рот гарэлку, Ігар і Люсьен тузала за калашыны. Я закашляўся, закруціў галавою, хацеў адбрыкнуцца нагамі, але не мог варухнуцца. «Расціраць» не сталі, але вышці коўшык змусілі. Ляжаў я на шкуры бачком, скурчаны, не мог ні сагнуцца, ні выпрастацца.

А за столікам працягвалася «пршства». Былі тосты і за бочачку-партыцу, «каб не рассохлася», за ланці, «каб ім зносу не было», за мастацтва, «якое вечнае», за саміх сябе, якія «прыходзіць у гэты свет і адыходзіць», а мастацтва, каб яно спрахла, астаецца. Я быў лініі, я замінаў каля століка, і мяне зноў ухапілі за рукі, за ногі, разгушталі і кінулі ў куток, на матрац. Я зноў на момант згубіў прытомнасць...

Ачуняў ад гармідару. Было цёмна амаль, свечкі не гарэлі ўжо. Знекуль на галаву абрушваліся роў, скогат, выціц, гаўканне, завыванне саксафонаў, ляггат талерак, павальнічы грукат барабанаў. Пад гэтую какафонію вакол століка, на якім сінім нізкім полымем гараў у кубачку спірт, тупацелі на карачках ускамычаныя, амаль голыя Квакула, Люсьен, Ігар. У дзікім экстазе, мо таксама падлілі яе, верацчала і скакала ім на спіны малпачка Сюзі...

Яшчэ раз я згубіў прытомнасць, калі мяне грузілі на насілі «хуткай дапамогі»...

— Ты ж не забудзь мой адрас! — крычаў мне з задніх даверцаў Квакула. Скасцішы ўніз вочы, я ўбачу яго галаву — капю валасоў. — Дом трынаццаці і кватэра трынаццаці! Даве адмоўныя прыкметы! Мінус на мінус дае плюс!

У адказ я ціха прастангаў...

НУ ШТО Ж, і справядліва, і цікавамерна: В. Дукінаў — паўнапраўны ўдзельнік чырвовай акварэльнай. За апошнія гады дэбютны мастак прыкметна вырас — так ужо не набіраюць такіх толькі маладыя і гадамі, і духам. Удзел на ўсеагульнай выстаўцы паслужыў расцэненьню як вялікі поспех акварэліста з Наваполацка.

Вось два аркушы з серыі «Савецкая Эстонія». Яны наводзяць на роздум і заклікаюць да сур'ёзнай размовы. Давайце парываеце, таварыш Дукінаў!

Прыкметны аркуш «Золата восені. Талін» — іркі, прыбраны. І паўрад ці анікуль падзеі гледачоў. Вам

КУДЫ ПАВЯДЗЕ ПОШУК?

быў да свадобы куток горада, зацікавіцца ім і іншым. Прыгожыя і ўтульныя домікі з круглымі дахамі нібы зоблілі ўніз з нагорка, паларыстыя, прарэзаны чорнымі сілуэтамі дрэў, бяліставыя стволы і гніздом бусла вынасілі з захваленнем, дунюўна, прыгожа, думаю — у поўную меру сённяшніх магчымасцей.

Добра, што ваша паездка ў Эстонію аказалася пласцівай. Вам адкрыўся свет, дастойны пэндзля акварэліста. І калі зноўка далёкіх краін адарывала вас

уражаннямі, вы змагі разабрацца ў іх і замацаваць на аркушы самае каштоўнае са знойдзенага.

Другі ліст «Зямля» — не ад неасраднага ўражання. Нешта ад убачанага ў кампазіцыі ёсць, але вызначае яе іншае. Ніццэ вадыцеляў у цэнтры, ніццэ бульдозераў вакол, хвалімі сляды на пяску, удаленыя каробкі дамоў. Тут няма ярка выражанага эстонскага матыву. Вы ўзялі складаную тэму, вам трэба было асэнсаваць філасофію працы, і радуе, што вы ўзяліся за значную тэму са шчырым жаданнем раскрыць яе. Ваша задумка арыгінальная, і гэта вызначае годнасць аркуша.

Але ці ёсць у гэтай кампа-

зіцы вартасці іншыя? Дазвольце падзіліцца сумненнямі: у слядах на пяску я не разгледзеў, хаця і стараўся, тых рытмаў, якія вына-

чылі б змест акварэлі. Фігуркі аднастайныя, бульдозеры да драбніц падобны адзін на другі. На-мойму, цікавая задумка выканана бедна.

Хочацца спытацца: а ці ханіла вам жывых назіранняў? Ці не аказаў «турысткі» погляд на свет у гэтым выпадку вам дрэннай паслужыць?

Паўтарыю: паездка ўвогуле была ўдалай. Мастак, і асабліва акварэліст, павінен імат эдзіці, яго падарожны ўражання — паўнапраўны кампанент яго творчасці.

Паўнапраўны, але не адзіны, воль у чым справа. Хаця бульдозеры і вадыцеляў наіцсали вы ў Эстоніі, але без наваполацкіх уражанняў тут таксама не абыйшося.

Гэтая размова вядзецца на вялікаму рахунку. Я быў рады бачыць, вашы работы на выстаўцы і ніяк не магу аднесці вас да ліку нядачнікаў. Але прыйдзе час — адкрыецца няглы акварэліст, і за гэтыя два-тры гады вы павіны зрабіць значны крок. Усеагульнага мастацкага роздуму — воль чаго не капае вам дыяер, і вы не пойдзеце ўперад, калі не будзеце глыбока асэнсоўваць тое, што вам добра знаёма. Паездкі, калі-нічы толькі паездкі і не болыя, дораць уражання, а адно ўражанне не можа стаць асновай значнай, вялікай работы.

К. ЗЕЛЯНОН.

ПОСПЕХІ, якіх дасягнулі ў апошні час беларускія архітэктары і мастакі ў праектаванні і будаўніцтве грамадскіх інтэр'ераў, не могуць не радаваць.

Не парунючы цэласнасці, неабходнай не толькі жылым, але і грамадскім памяшканням, мастакі і архітэктары выкарыстоўваюць колер і фактуру аддзелачных матэрыялаў, спалучаюць іх з арганізацыяй святла і абсталявання для таго, каб эстэтычны ўплыў інтэр'ера быў максімальны і не зніжаў функцыянальнага прызначэння будынка.

З'яўляецца дрэва. Вялікі выбар драўняных парод у беларускім лесе, параўнальна простыя і лёгкія апрацоўка драўняныя зручнасць і працяглы тэрмін у эксплуатацыі, высокія дэкаратыўныя якасці (колер, тэкстура) даюць магчымасць выкарыстоўваць гэты матэрыял у інтэр'еры.

Праўда, вялікі людскія патокі ў грамадскіх будынках гандлёвага тыпу (магазіны, кафэ) не дазваляюць выкладаць падлогу з дрэва. Затое вельмі шырока можна выкарыстоўваць гэты матэрыял для абліцоўкі сцен і столі.

умоў. Вось чаму далейшае развіццё архітэктурны інтэр'ера так цесна звязана з выкарыстаннем распаўсюджаных будаўнічых матэрыялаў — бетону, шкла, металу, керамікі, дрэва, пластыку і г. д. з выўделеннем іх эстэтычных якасцей.

У многіх грамадскіх будынках сталіцы побач з традыцыйнымі аддзелачнымі матэрыяламі выкарыстаны і новыя, сучасныя: паркет стыкуецца з пакрыццём тэрца, камень — з мармуровай крошкай і г. д. Гэта палічынае зрокавае ўспрыманне. Зайдаце ў фая кінатэатра «Піянер» — як ажыццяў-

унутры будынка і надворная сцена на вуліцы.

Тое ж самае і ў кафэ «Журавінка». Фасад абліцаваны плітамі з шмоту. На іх — маскі скамарохаў, стылізаванае сонца, казачныя птушкі і інш. Богдзале гэтых адлюстраванняў мы сустракаем і ў банкетнай зале на першым паверсе. Цокаль будынка абліцаваны бітым каменем. Тэрацавая падлога фая і залаў разбіта на квадраты «брэчкія», каб набегнуць аднагошнасці і падкрэсліць натуральнасць, аднаведную зненнай прасторы перад кафэ. Калоны кафэ і залаў пакрыты мармуровай крошкай, што надае ім неабходную стройнасць.

Трэба назваць і пакрыццё з графіту — шматколорны, дэкаратыўны, ён пакуль не атрымаў вялікага распаўсюджвання ў нашай сталіцы (можна назваць хіба што інтэр'еры вытворчага цеха шчэціна-шчотачнай фабрыкі, рэстарана кемпінга, фасада вучэбнага корпусу ўніверсітэта).

Намаганні архітэктараў пакараны на тое, каб лепш выявіць дэкаратыўныя якасці аддзелачных матэрыялаў, выкарыстоўваючы для гэтага

Фізічнае і маральнае старэнне інтэр'ера падыходзіць значна раней (праз 10—12 гадоў), чым усяго будынка. Мінскія архітэктары маюць вопыт удалага вырашэння інтэр'ераў пры рэканструкцыі. Назавём магазіны «Надзісныя выданні», «Палітычная кніга» і «Лакамка», аэрогавы Дом афіцэраў. Праўда, інтэр'еры, для рэканструкцыі якіх выкарыстоўваецца белая мармуровая крошка, нельга аднесці да ўдалых. Матэрыял гэты хутка забруджваецца, і эстэтычныя якасці інтэр'ера зніжаюцца неўзабаве пасля ўводу яго ў эксплуатацыю.

Хімікі, работнікі прамысловасці будаўнічых матэрыялаў распрацавалі шмат новых прапапоў, якія пакуль вельмі дрэнна ўкараняюцца ў практыку будаўніцтва. Сінтэтычныя ворсавыя дываны для пакрыцця падлогі — мяккія, бяспшумныя — маюць высокія пецлафізічныя якасці і вельмі зручныя ў выкарыстанні. Але пакуль што яны застаюцца марай.

Архітэктары імкнуцца выкарыстаць эстэтычныя якасці самых распаўсюджаных у наш час будаўнічых дэталей з бетону. Пры даламозе фактурнай апрацоўкі бетоннай паверхні можна дабіцца лёгкасці і дынамічнасці самых масіўных канструкцый.

У апошні час у якасці аддзелкі шырока выкарыстоўваюцца прыродныя каменныя матэрыялы: граніт, мармур, ракушачнік, вапняк, даламіт. Ужыванне іх дазволіла не толькі пашырыць магчымасці афармлення інтэр'ера і экстэр'ера, але і захаваць у эксплуатацыі на доўгі час. Найбольш цікавымі ў гэтым плане з'яўляецца аддзелка кінатэатра «Кастрычнік», Палаца культуры аўтамабільнага завода, гасцініцы «Турыст» і інш.

Вельмі ўдала аддзеланы галькай сярэдніх памераў з шматнымі ўстаўкамі фая рэстарана «Мінск» (другая чарга).

Традыцыйны класічны вітраж усё часцей запаўняе пустыя праёмы на лесвіцах і, як правіла, удала. Успомнім хоць бы вестыбюль радыётэхнічнага інстытута, Інстытута замежных моў, адміністрацыйнага корпусу ВДНГ БССР.

В. ВАЛОШЫН, архітэктар.

ТРАДЫЦЫЙНАЕ І НОВАЕ

У сучасных інтэр'ерах грамадскіх будынкаў беларускай сталіцы можна сустрэць як традыцыйныя, так і новыя аддзелачныя матэрыялы.

Самым старажытным матэрыялам аддзелак у Беларусі з'яўляецца кераміка. І тое, што ў апошні час цікавасць да гэтага матэрыялу ўзрасла, сведчыць аб яго невычарпальнасці магчымасцяў.

Некалі кераміка ішла ў асноўным для абліцоўкі фасадаў. Пазней яна «перайшла» ў інтэр'ер. Яе пачалі выкарыстоўваць і ў якасці кафлі для абліцоўкі печы.

Паліўныя і непаўнаглазураваныя і неглазураваныя пліткі ў нашы дні ідзе як на абліцоўку сцен, калон, так і на дэкаратыўныя ўстаўкі і мастацкія панно (напрыклад, панно ў кінатэатры «Піянер», на фасадзе радыётэхнічнага інстытута). Сучасная тэхналогія дае магчымасць вырабляць керамічныя дэталі розных памераў, колеру, фактуры.

Варта спыніцца на афармленні вестыбюля гасцініцы «Мінск» (другі корпус), кніжнага магазіна «Надзісныя выданні», магазіна «Лакамка», што на Ленінскім праспекце сталіцы. Выкарыстанне розных колеравых спалучэнняў, вялікай і малой пліткі, керамічнага панно і шматных уставак, а таксама аднаведнага абсталявання (керамічныя вазы) дало магчымасць стварыць эстэтычны комплекс, які нельга не адзначыць.

Не менш традыцыйным аддзелачным матэрыялам

Домні, ройні, брускі рознага памеру і профілю выкарыстаны ў афармленні арыгінальнага інтэр'ера магазіна «Адзеньне». У кніжным магазіне «Палітычная кніга» (на вуліцы К. Маркса) у дрэве выканана разьбовае тэматычнае панно.

Такія танныя спосабы апрацоўкі дрэва, як механічнае плавінне, шліфоўка, пакрыццё бясколернымі лакамі або празрыстымі фарбамі, паліроўка з воскам, даюць шырокія магчымасці для творчай фантазіі архітэктара і мастака.

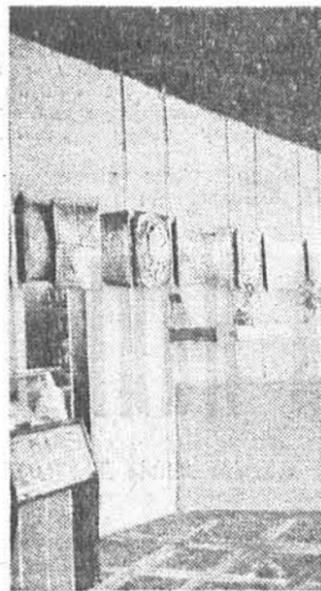
На працягу некалькіх гадоў архітэктары захапіліся выкарыстаннем драўняна-валіністых і драўняна-рукавічых пліт. Але для аддзелкі гэтыя пліты прыгодныя толькі тады, калі апрацаваны аднаведным спосабам, які дазваляе схаваць аднародную невыразнасць паверхні. Калі ж пліты пакрываюцца бясколерным лакам або празрыстай фарбай, яны не ўпрыгожваюць, а псуваюць нават найлепшым чынам спланаваны і арганізаваны інтэр'ер (як гэта было ў магазіне «Паўлінка»).

Ад удалага выбару аддзелачных матэрыялаў залежыць не толькі эстэтычнае ўспрыманне інтэр'ера як адзінага цэлага, але і тэрмін іх нармальнай эксплуатацыі. Эстэтычныя якасці матэрыялаў выяўляюцца кожны раз канкрэтна, у залежнасці ад функцыянальнага прызначэння інтэр'ера — праз колер, фактуру, тэкстуру, з улікам асвятлення і іншых

аздоблены керамікай сцены манументальнага кампазіцыя «Шчаслівае дзяцінства» і металічная агароджа балконаў! У некаторых інтэр'ерах удала гарманіруюць вітрыны і металічныя рашоткі, кераміка спалучаецца з металам у выглядзе рашотчатых дэвярэй, як у фая «Журавінка». Кафэ «Журавінка» — добры прыклад сінтэзу традыцыйнага і новага ў вырашэнні інтэр'ера. Шкада толькі, што выключна беларуская назва кафэ не знайшла апаведнага нацыянальнага вырашэння ў архітэктурцы, хаця ўмовы, у якіх будаваўся будынак, давалі для гэтага шырокія магчымасці. Удала спалучаецца знешні аб'ём з унутраным вырашэннем і ў кінатэатры «Піянер».

Абодва гэтыя будынкі маюць шмат падобнага — падлога залаў і пліцоўкі перад імі вырашаны ў адным узроўні. Тэрацавай падлозе залаў па разрэзцы і па колеру адпавядае пакрыццё пліцоўкі перад уваходам. Яны не кантрастуюць. А выкарыстанне шкла па ўсёй плоскасці фасаду кінатэатра «Піянер» надае яму лёгкасць — ты ў будынку, але не адчуваеш сябе адмежаваным ад знешняга асяроддзя.

У кінатэатры «Піянер» сувязь інтэр'ера з экстэр'ерам падкрэсліваецца кампазіцыйнай касавай залы і фая з невялікім вадаёмам, акаймаваным зелянінай. Тут удала выкарыстаны неапрацаваны камень, якім акаймаваны зялёны астравок з басейнам

кантрастнае супастаўленне фактур (лістраваная паверхня шкла і рваная фактура каменя), прапорцый цэлай плоскасці і яе частак, колеру ў стварэнні аб'ёмна-прасторавай кампазіцыі. Акрамя таго, важна, каб інтэр'ер як мага больш арганічна быў звязаны з акалючым асяроддзем. Гэтага ўдалося дасягнуць у будынку гарвыпанкома, у магазіне «Сінтэтыка», дзе інтэр'еры як бы раскрыты насустрач знешняй прасторы.

ЧАРАЎНІКІ З ТАШКЕНТА

У ПЕРШЫННО да нас у Беларусь прыехаў выдатны калектыў оперных і балетных чарадзеяў з Узбекістана. І першыя ж уражанні ад сустрэчы з імі самыя надасныя.

Пачынаючы з малюўнічых і каларытных дэкарацый, з такім густам выкананых мастаком Мелі Мусаевым, з першых тактаў аркестра пад кіраўніцтвам тонкага віртуоза Абдугана Абдакаімава, зала на спектаклі «Дзіларом» была ў палоне высокага мастацтва.

Мне асабліва прыемна сказаць удзячнае слова сваёй узбекскай сяброўцы Саадат Кабулавай, якая ў оперы сьпявае галоўную партыю. Вобраз герані паэмы Алішэра Навая «Сем планет» і сапраўды арыгінальнага «перакладу» яе на музыку, зробленага выдатным кампазітарам Савецкага Узбекістана Мухтарам Ашрафі, узрушае. Актрыса адчула паэтычную адухоўленасць моцнай натуры. Высокі лад душы гэтай дзяўчыны-рабыні супроцьстаяць дэспатычнаму шаху Бахраму (С. Бенямінаў). Падыхаў паміж ёю і ім — гэта барацьба страстей, з якой пераможкай выходзіць усё ж Дзіларом.

Бездакорна распрацаванышы вакальную плынь партыі,

С. Кабулава выдатна іграе ролю. Асабліва хваляе сцена ў турме, дзе актрыса нават у самых драматычных момантах не дазваляе сабе празмерных перабольшаньняў у раскрыцці надзвычайнага стану душы. Выразная пластыка, эканомная жэстыкуляцыя, красамоўная міміка — усё падначалена адной задачы: праславіць подзвіг жанчыны. Дзіларом С. Кабулавай адмаўляецца ад спакусы і славы дзеля сапраўднай каштоўнасці — быць самай сабой і кіравацца ў наводзінах сваімі пачуццямі.

Я доўга буду помніць вобраз Дзіларом, створаны народнай артысткай СССР Саадат Кабулавай.

Поспеху спектакля спрыяюць партнёры выканаўцы галоўнай партыі — С. Ярашаў, У. Ташматаў, Д. Нізамхаджаеў, А. Азімаў. Розныя абліччы, супярэчлівыя характары, неаднолькавыя тэмпераменты, і артысты малююць свае персанажы, адчуваючы месца кожнага ў драматычнай і музычнай палітры спектакля, пастаўленага рэжысёрам Э. Юнгвальдам-Хількевічам.

Да вартасці оперы «Дзіларом» на ташкенцкай сцэне трэба аднесці і тое, што яна захавала святочнасць прэм'еры. Хаця спектакль трымаецца на афішы ўжо семнаццаць гадоў, ён не траціць напалу і неасраднасці, праілюстравана гучна ў яго шматга-

лосі нацыянальныя інструменты. Як цудоўна, скажам, акампануе спевам Дзіларом на пачатку оперы чанг (штосьці блізкае да цымбалаў)! Выдатныя якасці дэманструе хор тэатра пад кіраўніцтвам С. Шадманова, аднолькава малюўнічы ў перадачы мяккага п'яна і наваўражных выбухаў фортэ.

...Над пустыняй, абваленай бурай-самумам, гасне жыватворнае сонца, а пад ім — смерць. Памірае гордая Дзіларом. Гімнам славіць яе подзвіг, якім яна сьвярджае сілу жыцця і шчырага пачуцця, хор. Народ аплаквае лёс сваёй дачкі. Пафас спектакля тут узнімаецца на трагедыйныя вышыні, якія дася-

гаюцца коштам вялікіх творчых намаганняў усяго ансамбля, аўтара і выканаўцаў. Але ніякага напружання, працівітага «ажыццяўлення» волі дыржора і рэжысёра мы не адчуваем: на сцэне — гармонія мастацтва. І гэта — сведчанне высокай культуры тэатра, прафесійнай самаададчы кожнага ўдзельніка, сапраўднага майстэрства.

Мінчане і госці нашага горада гораца апладзіруюць узбекскім артыстам за светлыя гадзіны сустрэчы з самабытным мастацтвам сяброў з Сярэдняй Азіі.

Тамара ШЫМКО,
народная артыстка БССР.

Госці ў вольныя ад спектакляў і рэпетыцый гадзіны знаёмліцца з выдатнымі мясцінамі горада-героя, наведаюць музеі, аглядаюць мемарыяльныя помнікі, раёны новай забудовы. Быўае, яны «пазнаюць» у абрысах таго або іншага будынка ці квартала ташкенцкія вуліцы. Гэта і зразумела: мінчане таксама памагалі узбекскім сябрам аднаўляць Ташкент пасля землятрасення. Гараджане цэлла сустракаюць артыстаў, завязваюцца таварыскія гутаркі на розныя тэмы, асабліва часта —

пра оперы і балеты гастрольнага рэпертуару, якія прыцягваюць да сябе ўвагу тысяч удзячных глядачоў.

На здымку — група артыстаў на плошчы імя Леніна. Злева направа: народны артыст УзССР С. Бенямінаў, народная артыстка СССР Г. Ізмайлава, заслужаны артыст УзССР А. Азімаў, народная артыстка УзССР Д. Абдурахманова і намеснік дырэктара тэатра І. Азімаў.

Фота Ул. КРУКА.

П ААСОБКУ амаль кожны кампанент гэтага спектакля, пастаўленага вопытным рэжысёрам І. Паповым, як быццам адпавядае патрабаванням п'есы. Скажам, музычныя фрагменты, што належыць п'есу А. Багатырова, блізкія да опернай маштабнасці і ўспрымаюцца з хваляваннем. Дэкарацыйная планіроўка і мастацкія дэталі сцэнаграфіі Я. Нікалаева выкананы падкрэслена ў духу сёняшняй манеры — яны хутка мяняюць абрысы і не вельмі прымацаваны да канкрэтнага месца падзеі. Артысты Г. Дзюгілева (Лёнушка), М. Звездачотаў (Мамаеў), А. Трус (Нахлэбкін), А. Шэлег і Ул. Куляшоў (Сцяпан і Максім Драніны), Л. Пісарова (Усця), Т. Шашкіна (Паліна Травіна), А. Лабанок (Цёмнікаў), Л. Трушко (Ляля Дранін) прадстаўляюць сваіх герояў глядачу сакавітымі фарбамі, тэмпераментам, нідка. Рэжысёр будзе мізансцэны так, што ў адных эпізодах мы бачым амаль бытавое праўдападобнасць, а ў іншых — блізкае да жывапісу вобразнае ўвасабленне

тых або іншых канфліктных сітуацый.

Агульнае ж уражанне ад спектакля такое дваістае! Ніяка мастацкай цэласнасці ў гэтым патэтычна-гучным, шырока задуманым, багата аздобленым музыкой і светлавымі эфектамі відовішчы. Што азначае на гэты раз — цэласнасць, як фактар, без якога становіцца асэнсаваным сцэнічнаму твору даваць нельга?

Жанр п'есы вызначаны Л. Ляонавым як народная

разнастайных і яркіх характараў, з якіх кожны — жывая асоба, вылепленая з усёй магчымай канкрэтнасцю». Калі глядзіш спектакль, складваецца такое ўражанне, быццам многія ўдзельнікі масовак не ведаюць дакладна, як сябе наводзіць у той ці іншай сітуацыі, за выключэннем тых персанажаў, якія падрабязна абмаляваны ў аўтарскіх рэмарках.

Асабліва гэта заўважэш у першай сцэне, хаця ў Ляонава яна напісана зусім не так, як

знойдзена рэжысёрам і выканаўцамі складанага эпізоду, калі жыхары Кутасава развіваюцца з паміраючым героем — лейтэнантам Цёмнікавым, Хлопчык Дзюна (Г. Рыбанова) пачынае сьпяваць пра каля, які ў апошні раз «гуляе пры знаёмым табуне». Ды слёзы перашкаджаюць яму і — песня абарвалася. Натой падхоплівае яе, не дае аціхнуць песні. Яна адрасавана герою! І тады для яго, для Цёмнікава, Нямы (арт. В. Грушоў) выконвае поўны сапраўднай рускай малайцаваці, нейкай стрыманай журбы і, адначасова, неўтаймаванае вяселлі танац. Гэты нумар выдатна пастаўлены балетмайстрам І. Серыкавым і глы-

звяртаецца да вобраза-сімвала (жывая вада!). І пасля ён прыносіць свайго параненага камандзіра Цёмнікава са словамі, звернутымі да Лені: «Вось... Ізноў да цябе... па вадзіцу жывую завіталі...» Чамусьці артыст П. Ляман не адчувае, што такіх слоў падказвае не толькі смага, а нешта большае — думка пра жывую ваду, што заўсёды надае сіл і веры.

Такія страты ў галіне разумення і адчування тэатрам каларытнай і неадназначнай мовы драмы неадраваальныя. Асабліва тады, калі роля і пабудавана амаль цалкам на надгэктавых фразях, як у Травінай (Т. Шашкіна), дзе без «другага плана» выказванні персанажа робіцца наогул дзякурным.

Тканіна драматургіі Л. Ляонава — на самую «выпадковую» рэмарку! — гэта той «случкі пояс», у якім без шкоды для агульнага малюнка нельга парушыць «бег ніткі», хоць бы адной, самай, здавалася б, другараднай. Рэжысёр, які больш як праз трыццаць гадоў пасля напісання драмы «Лёнушка» бярэцца ставіць п'есу, павінен знайсці суадносінні і суладдзе паміж паэтычнай гэтай драматургіяй і сучаснымі сцэнічнымі прыёмамі. На жаль, І. Папоў у Віцебску, папярэдне, відаць, склаў пэўную схему пабудовы спектакля, загадзя «убачыў» яго ў магчымых акцёрскіх трактоўках, якія адбывалі б гэтай схеме, нават вызначыў дэкарацыйнае аблічча і гунавую

А КАЛІ ПЕРАЧЫТАЦЬ П'ЕСУ...

«ЛЁНУШКА» Л. ЛЯОНАВА У ДЗЯРЖАВНЫМ ДРАМАТЫЧНЫМ ТЭАТРЫ
ІМЯ ЯКУБА КОЛАСА

трагедыя. Але рэжысура, відаць, зразумела ў дадзеным выпадку слова «народная» як нешта масавае, і мы бачым на сцэне пераважна натой. Знешне эфектны, ды зусім статычны. І ў гэтым натойне раз-пораз займае належнае месца пэўная асоба. Між тым, гаворачы пра адчувальную перанаселенасць п'есы персанажамі, крытык Л. Суркоў слухна падкрэсліў: «Ніколі яшчэ, бадай, не было ў Ляонава такой складанай і пмацфигурнай кампазіцыі, ніколі яшчэ не сутыкаліся ў яго раней на цеснай прасторы адной п'есы столькі

ле ставіць І. Папоў: драматург углядаецца ў кожны твар у камернай абстаноўцы, а тэатр іграе штосьці на плошчы і ў натойне. Праўда, сустрапаюцца тут і шчаслівыя акцёрскія знаходкі, ды як жа інакш, калі мы глядзім коласаўцаў! Па-ляонаўску акрэслены і жывы Патапыч у І. Матусевіча, жартаўнік-перасмешнік на старасці гадоў, калючы, крывілы, не па гадах рухавы. У асобных эпізодах набліжаецца да зліцця з вобразам Сцяпана Драніна А. Шэлег. Спалучэнне бытавога, нават заземленага рэалізму з высокай сімвалікай характэрна для Л. Пісаровай у ролі Усці. Да ўдач, бадай, можна аднесці і Максіма Драніна, у вобразе якога акцёрскія дэзэныя У. Куляшова добра адпавядаюць аўтарскім намерам.

Многа перананаўчых нюансаў

бока адчуты артыстам. (Незразумела, чаму жывыя спевы падменены... фанэграмай?)

Крыўдна, што вобразнае багацце ў мове большасці дзейных асоб згубілася. Напрыклад, Лена неаднаразова гаворыць пра «шум лесу», але Г. Дзюгілева вымаўляе гэтыя словы па-бытавому звычайна, фіксуе літаральны сэнс іх, і сімваліка фальклорнага вобраза разбураецца. Або яшчэ сержант Ваня, які ў першую сустрэчу з Лёнай кажа пра гаючую крынічную ваду, таксама не толькі сьвярджае блізкаю наўнасць гэтай вады, а

ЭКЗАМЕН ЗДАДЗЕН— ЭКЗАМЕН НАПЕРАДЗЕ

Трыццацігодзе сваёй дзейнасці Беларускае дзяржаўнае тэатральна-мастацкае інстытут адзначыў дваццаць шостым выпускам прафесіянальных артыстаў драмы. Выхаванцы паказалі дыпломныя спектаклі — кампазіцыю на п'есах Шэкспіра, «Дзядзьку Ваню» А. Чэхава, «Апошні шанс» В. Быкава і «Мінулае летам у Чулімску» А. Ваміслава. Пакат гэтых работ выклікаў цікавасць тэатральнай грамадчасці.

Шаснаццаць выпускнікоў гэтых з уласцівым маладосці запалам штурмаваць самыя высокія вершыні тэатральнага мастацтва. Пра кожнага з іх можна гаварыць многа. Але лепш пра сваіх выхаванцаў іх жа расказаць мастацкі кірункі курса дацэнт Уладзімір Андрэевіч Маланкін:

— Першыя слова пра імянавага старшэму курсу, Леаніда Джалалава, студэнта здольнага, надзіва працавітага, ваявога. А наша выпускніца Яна Вішчакова родам з Прагі? Дзяўчына хутка авалодала новай для яе мовай і наогул паказала сябе прапанітай, унутранай сабравай, патрабавальнай да сябе. Мабіць і гледачы дыпломных спектакляў звязвалі на яе ўвагу ў ролях Лэдзі Макбет і Катарыны («Утаймаванне скавольніцы»). Алеся Андрэевіч у чэхаўскай драме, Валерыя ў п'есе Ваміслава. Шырокі дыяпазон! І нам прысма, што наша выхаванка будзе працаваць у адным з тэатраў роднай ёй Прагі...

Многа энергіі, душы і запалу ўкладлі студэнты ў афармленне дыпломных спектакляў. Іх рукамі зроблены дэкарацыі на эскізы мастака А. Ціхановіча. Асабліва энтузіям працягваў тут у Рыгора Прудэні. Музычнае афармленне дыпломных спектакляў узяў на сябе студэнт Сяргей Шульга.

Наогул трэба заўважыць, што студэнты гэтага выпуску мелі магчымасць праявіць свае здольнасці ў багатым рэпертуары. Прафесіянальнае якасці іх безумоўна. У гэтым вялікая заслуга педагогаў на майстэрства акцёра (дарчы, яны таксама выхаванцы нашага інстытута — Б. Лузіка і В. Раеўскі, галоўны рэжысёры вядучых драматычных тэатраў Мінска). Педагогі А. Карсакоўскі, В. Анісенка, Т. Узунова, А. Перніц, В. Фамічэнка таксама аддалі шмат увагі падрыхтоўцы будучых артыстаў.

Выпуск мы лічылі ў існуючым меры эксперыментальным, бо Б. Лузіка і В. Раеўскі тут, на курсе, правяралі некаторыя свае задумкі, творчыя прыёмы, шукалі разам з маладымі вучнямі, эксперыментавалі. З «прачытаных» студэнтамі акрэсліваліся рэжысёрскія канцэпцыі «Макбет» ў Рускім тэатры БССР імя М. Горкага, пастаноўкі «Апошняга шансу» ў Акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы. Рэжысёры прыцягвалі сваіх вучняў да выступленняў на прафесіянальнай сцэне ў спектаклях «Час іна», «Раскіданае гняздо», «Адзіны наследнік». З захваленнем працаваў курс над існапіроўкай аповесці М. Цендракова «Ноч пасля выпуску».

Усё гэта срыяла таму, што студэнты атрымалі грунтоўную прафесіянальную падрыхтоўку.

Прысма, што нашых выхаванцаў бачылі тэлегледачы. Трэба спадзявацца, што іх нарадавалі А. Джалалаў (кароль Лір), Ю. Засяданец (Макбет), Л. Крылова (Кардэлія), А. Ткачонак (Глоэтэр), Я. Вішчакова (Лэдзі Макбет). Інстытут удзячы Мінскай студыі тэлебачання за арганізацыю творчай справы.

Гутарку працягвае старшыня экзаменацыйнай камісіі народнага артыста Георгій Андрэевіч Волкаў:

— Як галоўны рэжысёр тэатра ў Брэсце, я не адзін год саў за выхаванцамі інстытута, прысутнічаю на дыпломных спектаклях, запрашаю да сябе на работу. У нашым калектыве былыя студэнты гэтай навуцальнай установы працуюць на сцяжынах.

Сёлетні выпуск, на маю думку, добра падрыхтаваны, моцны. Умела былі падобраны аб'екты на творчых індывідуальнасцях. У будучых акцёраў адчуваецца пэўная школа. Гэта заслуга педагогаў. Варта сказаць, што Уладзімір Маланкін на чале курса прарабіў вялікую працу, каб аб'яднаць намаганні вучняў і пастаўнікаў. Нам прысма было бачыць, як упэўнена выступаюць на сцэне Аляксандр Ткачонак, Андрэй Кармуцін, Аляксандр Джалалаў, Валерыя Войчанка, Юрый Засяданец і іх аднакурснікі. Яны ўмеюць псіхалагічна праўдзіва жыць у вобразах, правільна раскрываць працэс і матывы паводзін герояў...

Зразумела, студэнты хваліліся. Але і тады, калі дыпломныя спектаклі прайшлі і ўсім былі выстаўлены ацэнкі, хваліванне не скончылася. Наперадзе ў маладых артыстаў не менш адказнае выпрабаванне прафесіянальнай стасці — на сцэне, ва ўмовах вытворчасці. Магчыма, штосьці на студэнцкіх спектаклях было вызначана менавіта гэтымі педагогамі, а пад кіраўніцтвам ішай рэжысёра былі студэнт пачнец будзе шукаць новыя правы тэмпераменту, ад нечага, можа, даўдзена адмовіцца, штосьці замацоўваць. Адным словам, з пачаткам будучага сезона дваццаць шосты выпуск інстытута зноў будзе трымаць экзамен. Па добрай традыцыі іх педагогі будучы сачыць за творчым ростам вучняў у тых калектывах, куды кожны атрымаў накіраванне.

Я. КАЛЯДА.

«ЛЯВОНІХА» І САМБРЭРА

У вялікае гастрольнае падарожжа па краінах Лацінскай Амерыкі выехаў Дзяржаўны ансамбль таца БССР. Канцэртныя маршруты беларускіх артыстаў перасякуць амаль увесь контыент — Аргенціна, Венесуэла, Калумбія, Мексіка, Эквадор, Перу, геральны востраў Свабоды — Куба. За час гастролі будзе дадзена больш як 120 канцэртаў. Гэта не першая паездка калектыву за мяжу. З вялікім поспехам прайшлі яго гастролі ў ГДР, Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспубліцы, Радэй майстэрству беларускіх танцораў ападыравалі гледачы Аўстрыі, Балгарыі, Бельгіі, Венгрыі, Галадыі, Літвы, Сірыі, Чэхаславакіі, Югаславіі і іншых краін. Вось што пісалі пра яго выступленні, напрыклад, чэхаславацкая газета «Рудэ праца»: «Гоці з Саветаў Саюза сваім мастацтвам пакарылі сэрцы і заваявалі прыязнае шанага народа. Дзяржаўны ансамбль таца БССР — гэта ансамбль радасці, прыгажосці і любові да чалавек».

Галоўны балетмайстар ансамбля Ю. Шурінін сказаў карэспандэнту «Літвы»:

— Асновай нашай праграмы, як і раней, застаўся самабытны беларускі народны танец і стварэння на яго аснове арыгінальных харэаграфічных кампазіцыяў. Разам з тым яна пачыналася за кошт арыгінальных твораў, што былі ў нашым драўнейшым рэпертуары шмат гадоў назад і ў апошні час амаль не выконваліся. Маю на ўвазе аздоблены мінсім, дасціпным гумарам і непавердлівае жартуны танец «Выгні» і гарэзліваю польку «Янка», пастаўлены народнымі артыстамі БССР С. Драўчынём, Аднавілі мы і героіна-патрыятычную кампазіцыю «Тачынка» ў харэаграфіі А. Апанасенкі, Упершыню пакажам залюбленаму гледачу «Беларускую маладзёжную» (балетмайстар Ю. Шурінін), беларускі народны танец «Прысюда», пастаўлены В. Цорыным. Усёго ў кожным канцэрте гледачы убачаць больш за дваццаць самабытных танцаў і хараводаў і, мы спадзімся, атрымаюць пэўнае ўвядзенне аб беларускай танцавальнай культуры, аб багатым нашым нацыянальнам харэаграфічным фальклору.

Геаграфія нашых цяперашніх гастролі вельмі шырокая — сем краін, кожная з якіх мае адметную танцавальную «страсцю», свой, толькі ёй уласцівы маладзёжны народнага таца. Падрыхтаваць за кароткі час сем новых нумараў вельмі цяжка, таму мы, каб захаваць нашу добрую традыцыю, рашылі ўключыць у праграму канцэртаў музычныя п'есы, у аснове якіх — народныя мелодыі той альбо іншай краіны.

— Жадаем вам паспяховых выступленняў!
— Шчыра дзякуем!
Гастролі ансамбля ў Лацінскай Амерыцы прадоўжацца да канца кастрычніка.

Я. ХВАЙНІЦКІ.

Я. КАЛЯДА.

афарбоўку, а потым і падганіў пад рацыянальна (паруску кажуць «умозрительна») распрацаваны план намагаючы ўдзельнічаў пастаноўкі. Ці не таму спектакль часта выглядае празмерна напружаным на акцёрскай ігры, а мітусня на сцэне змяняецца штучна падкрэсленай значнасцю ў асобных рэпліках і мізансцэнах? Артысты штосьці з рэжысёрскіх заданняў арганічна ўспрынялі, а штосьці засталася для іх абавязковым для выканання, але не перажытым унутрана.

У свой час крытыка справядліва адзначала, што «Лёнушка» паказвае янавісьць савецкіх людзей да фашысцкіх захопнікаў як фанатычную апантанасць. Гэтая янавісьць — працяг любові кожнага станоўчага персанажа п'есы да роднай зямлі, да Савецкай улады. Такі фанатызм для аўтара — не сляпое пачуццё. І не адразу яно прыштальнаецца ў той жа Лёнушкі, Ільі, Мамаева, а пад уздзеяннем тых жахаў, што нясе з сабой акупант. Родная вёска Азараўка гарыць... «як свечка па нябожчыку». І вось Мамаеў глядзіць на вогненны небасхіл і вымаўляе жудаснае: «Жонка мая там... была», хоць пакуль што ніякіх звестак пра лёс аднавяскоўцаў тут, у партызанскім лагеры, няма. Гэта сэрца так падказвае Мамаеву.

У спектаклі, пастаўленым І. Паповым, словы пра вёску Азараўку, што гарыць «як свечка па нябожчыку», як і словы пра жонку, якой больш няма, якая толькі некалі «бы-

ла», вымаўляюцца па акцёрску падкрэслена, праз паўзу, адпаведную моманту. І ўсё ж вялікі мастацкі сэнс унутранага перажывання свайго героя М. Зведдочатаў не перадае. Бытавое праўдападобнасць афарбоўвае такі ёмісты, метафарычна багаты ўнутраны «выбух» або «пералом» у душы персанажа. Шнада, бо і раней, тады, калі паводле Л. Лёнава гэты Мамаеў таксама пад уплывам пачачанага і перажытага на вайне панрысе вызваляецца ад рэлігійна-спакойнага, але трываллага свайго «саюза» з богам, рэжысёр І. Папоў парушае ўказанні драматурга. Нават месца падзей тут з хаты, дзе на сцэнах вісяць абразы, выносіцца на нейкую адрытую плошчу, і Мамаеву проста няма куды кінуць позірк з пытаннем і з дакорам у адрас бога. А без матыв зусім «мірных» звычаяў, перагляду сваіх перананяў аб тым, як будуюцца ўзаемаадносіны паміж людзьмі, «Лёнушка» робіцца не зусім тым творам, што напісаў Л. Лёнаў.

Гэта пытанне складанае — як ставіць заданніцы па часу сцэнічнай дзеі п'есы: ці скарачаць іх, ці шукаць іншыя сродкі, каб спектаклі не выглядалі архаічнымі. Адно абавязкова: тэатр, прымаючы п'есу да пастаноўкі, бірэ на сябе абавязак раскрыць яе змест і пафас. Гэта азначае ў канкрэтным выпадку, што віцэбскія артысты абяцалі паказаць гледачам не штосьці «з прычыны» п'есы «Лёнушка», а менавіта «Лёнушку»!

Сказаць, што гэтае абяцанне коласальна выканалі, на жаль, нельга. Рэжысура занадта многае ў п'есе асвятляе па-свойму, насуперак волі аўтара драмы. І не толькі тады, калі з паводзін і эмацыянальных катастроф выпікае ўнутрадня перабудова ха-

рактару, як гэта было з Мамаевым. Набываючы рысы народнага мсціўцы, ён, бацька Лёнушкі, вызваляецца ад пэўных забавонаў, робіцца больш чалавечным нават у самой бязлітаснай і справядлівай жорсткасці. І Лёнушка, якую некаторы крытыкі ў хваліны захоплення параўноўваюць з Жаннай д'Арк, таксама абпалена вайной. Адмовіўшыся ад кахання да Ільі дзеля кахання да асуджанага на смерць ад ран (таксама — абпаленага: літаральна) лейтэнанта-танкіста, яна гартуе ў сабе сапраўднага чалавекі. І працэс такі Л. Лёнаў заўсёды адчувае як нешта інтэнсіўнае на эмацыянальнаму і інтэлектуальнаму напачуенню.

Спектакль рэжысёра І. Папова мае чамусьці зусім іншы нахіл. Большасць метафарфоз з дзейнымі асобамі «Лёнушкі» тут адбываецца ў выніку сутычак паміж «сваімі», з-за таго, што першанажы пантам падчас вайны пачынаюць зводзіць паракункі паміж сабой. Калі ў Сяпанае Драніне на ўвесь голас праявіўся зацятый і няскораны кулак, кулак па перакананнях і па жыццёвай філасофіі, А. Шэлег іграе роль так, быццам Сяпана неасцярожна і заўчасна паказаў сваё сапраўднае аблічча. Між тым, калі б рэжысура і выканаўца прытрымліваліся «духу» і «літары» п'есы, яны паказалі б, што і такі крок таксама звязаны з пераадоленнем асобы ў сабе нечага чалавечнага. Бо калі не было побач, у некалькіх кіламетрах, фашысцкага ка-

манданта з гарнізонам, магло б быць усё інакш, і Драніне меў бы і ўнутранага права прыслухоўвацца да тых «загадаў», якія падае яму голас уласніка-кулака. Крыху спрашчаючы, заўважым: у спектаклі коласаўцаў самавыкрыццё Сяпана Драніна выглядае вынікам таго, што ён убачыў недастатковую партызанскую вопытнасць. Нахлбідзіна і яго баявых таварышаў па зброі. Зусім не той матыў! Бо знікае адчуванне таго, што гэты Драні даўно чакаў свайго часу...

Гучанне спектакля там, дзе «лінія Драніна» займае галоўнае месца, раптам набывае характар дэтэктыва. Гледачу прапануецца сачыць за тым, калі выкрыць зраднака ў партызанскім лагеры, ці паспеюць наогул, пакуль ён не зробіць яшчэ большай шкоды. І хоць акцёры па-ранейшаму вымаўляюць рэплікі паважна і «са значэннем», а дыялогі вядуць па зисніх правілах псіхалагічнага тэатра, на сцэне іграецца інтрыга п'есы, а не яе жыццёвая шматграннасць у мастацкім асэнсаванні Лёнава-драматурга, гуманізм якога ніколі не траціць наступальнага характару. А інтрыга ж толькі канстатуе або ілюструе пэўныя зыходныя маральна-філасофскія катэгорыі. Ды толькі спектакль, калі асноўная ўвага ў ім аддаецца бытавому праўдападобнасцю і фэбуле, да Лёнава мае ўскосныя адносіны. У ім надзвычай фальшытва гучаць патэтычныя прыёмы, накіштат фінальнага шэсця

атрада на чале з Ленай Мамаевай, якое наогул па мізансцэне запазычана рэжысёрам у Г. Таўстаногова («Аптымістычная трагедыя»).

Музыка А. Багатырова і дэкарацыі Я. Нікалаева адразу ж ствараюць трыюмфальны настрой, дзяс пачынаецца з высокай ноты. Крывава-чорны слуп на другім плане злавесна абвешчае — вайна, вораг блізка, і так, як людзі жылі, немагчыма жыць, кожны павінен знайсці сваё месца ў змаганні. Гэта вярзана зроблена і хвалюе. Толькі пасля спентакль нібы распадаецца на даве плыні, паміж сабой нікі не судзіцца — умоўна патапына ў мізансцэнах і паводзінах натоўпу і падкрэслена бытавы інтанацыі ў камерных сцэнах.

Гледачу прапанавана свая версія вядомай п'есы. У адрозненне ад «Нашэсця», напісанага Л. Лёнавым таксама на ваенным матэрыяле, «Лёнушка» рэдка ставілася і ставіцца на сцэне. Магчыма, ёсць у ёй якасці, якія можна назваць умоўна так: неперарадольныя ў сцэнічных умовах літаратурныя атрыбуты. Што ж, існуюць п'есы, прызначаныя толькі для чытання іх. Магчыма, хтосьці адпосіць да такіх і «Лёнушку». Але калі вы ўзлілі на сябе адказнасць за лёс спектакля, вам трэба было шукаць і знаходзіць сапраўдны тэатральны эквівалент таму, што і як напісаў выдатны мастак слова Л. Лёнаў. Інакш спектакль глядзіцца з вельвай увагай з боку залы, без тых узрушэнняў і хвалявання, што спадарожнічаюць многім чытачам п'есы. Гэта і здарылася з «Лёнушкай» на коласаўскай сцэне.

Вадзім НЕБЫШЫНЕЦ.

1975—1977 гг. Удзельнікі семінара абмяніліся вопытамі работы, гаварылі пра аранжыроўкі харавых твораў, арганізацыю народных хораў і спецыфіку іх працы. Аб гэтым паведамляў нам у сваім лісце **Ю. Лясны**.

Актыўна ўключыліся ў работу па правядзенню Усесаюзнага фестывалю і віцебскія самадзейныя кампазітары. Над новымі творамі, прысвечанымі Леніну, Радзіме, партыі, працуюць заслужаны дзеяч культуры БССР Ві-

свату музыкі — было стварэнне ў школе хору хлопчыкаў. Хор выконвае песні савецкіх кампазітараў, а таксама лепшыя творы замежных аўтараў. Асаблівай любоўю ў юных спевакоў карыстаюцца песні беларускіх кампазітараў.

Арганізатарам і кіраўніком хору хлопчыкаў з'яўляецца выкладчыца музыкі Людміла Ярош.

Цельга без хвалявання чытаць пісьмы, дзе чытачы разказваюць аб сваім клубе, аб

паведамляе нам у сваім лісце **Г. Крскілі**, намеснік рэдактара Нясвіжскай райгазеты «Чырвоны сцяг». «Заводні клуб Маладзечанскага завода паўправадніковых вентыляў стаў сапраўдным асяродкам культуры, любімым месцам адначынку рабочых і служачых, другім рабочым месцам для аматараў мастацкай самадзейнасці. — піша **Ул. Мангіновіч**. — Прыемна, што жыццё ў заводскім клубе б'е крыніцай. Расце колькасць удзельнікаў мастацкай

І песня як узнагарода за добрую і пачэсную працу. Аб гэтым расказаў у сваім лісце **Д. Казлоў**, загадчык аддзела культуры Лагойскага райвыканкома Мінскай вобласці. «У калгасе імя Дзяржынскага стала ўжо добрай традыцыяй праводзіць вечары ў гонар лепшых працаўнікоў... На адным з іх, напрыклад, было сказана німаг цёплых слоў у адрас стараннага сельскага працаўніка **В. Гарохавіка** і яго жонкі, якія на працягу многіх гадоў на самых разнастайных работах паказваюць узоры добра сумленнага адносінаў да даручанай справы...»

Жывыя кветкі ўпрыгожылі залу Лагойскага раённага Дома культуры. Тут адбыўся вечар ушанавання перадавых камбайнераў калгаса «Вальнішвік»... Над ніху меладыю песні **Я. Франкеля** «Рускае поле» расхінаецца чырвоная заслона. На сцэне за столічкі побач з вядучымі сядзяць «вінушнікі» ўрачыстасці — лепшыя камбайнеры калгаса... Над гарачымі апладысменты прысутных старшын калгаса **М. Міншэвіч** уручае перадавікам каштоўныя падарункі. А затым для хлебарабоў зноў гучаць музычныя сувеніры — спывае вакальная група, іграюць удзельнікі гуртка цымбалістаў і г. д.»

Песня заўсёды жыла і жыве ў душы народа. Яна ідзе з ім разам па жыцці. Народ, які мае свае песні, — вольны і багаты народ. Вось якая галоўная думка выніла з чытаных пісем, што прыходзіць у рэдакцыю напярэдні Усесаюзнага фестывалю...

І. ПАУЛЮКОУСКІ.

У ТВОРЧЫМ СПАБОРНИЦТВЕ

НАСУСТРАЧ УСЕСАЮЗНАМУ ФЕСТИВАЛЮ САМАДЗЕЙНАЙ МАСТАЦКАЙ ТВОРЧАСЦІ ПРАЦОУНЫХ

ПА УСЕП краіне распачаўся агляд самадзейных калектываў. Аглядны праходзіць ён і ў нашай рэспубліцы. Аднымі з першых пачалі яго на Гомельшчыне. Вось што паведаміў пра гэта рэдакцыі загадчык аддзела культуры і асветнай работы Гомельскага музедвучылішча, член абласнога журы **Г. Пікоўскі**.

«Калектывы сельскай мастацкай самадзейнасці Гомельшчыны сёння жывуць напружаным творчым жыццём — яны трымаюць экзамен на сталасць. Першымі ў творчым спаборніцтве ўступілі агітацыйна-мастацкія калектывы Рагачоўскага раёна».

Аўтар ліста адзначае, што характэрнай і адметнай рысай цяперашняга агляду з'яўляюцца і святлоная атмасфера, і дзелавітасць, высокая арганізаванасць, актыўнасць. У цэнтры ўвагі кожнай канцэртнай праграмы вобраз чалавека, які вырошчвае хлеб — галоўнае багацце краіны.

А ў Віцебску адбыўся творчы семінар мастацкіх кіраўнікоў раённых дамоў культуры і сельскіх мастацкіх самадзейных калектываў, прысвечаны Усесаюзнаму фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных

тар **Гарбатыўскі** і **Віктар Смірноў**.

Песню ў нас любяць усе. І гучыць яна паўсюдна. Аднак трэба не толькі яе любіць, але і разумець. Разумець песню, музыку, набываць музыцальную культуру. Музыка, як кажуць у народзе, ачышчае душу, робіць яе светлай, натхнёнай, вагучай...

Вось чаму так прыемна чытаць ліст **А. Бенянсона** аб тым, што «ў праграме эста-тычнага выхавання навучэнцаў Барысаўскай 15-й сярэдняй школы вялікае месца займаюць музыка і спевы. Ужо з першага класа дзеці далучаюцца да музыкі. Спевы сталі абавязковым прадметам навучання».

Вынікам гэтай вольнай і прыхільнасці да душоўнага

сваім Доме культуры, аб тым, як працуе там калектыв мастацкай самадзейнасці. І цяпер, калі праходзіць агляд, асабліва цікава і радасна чытаць аб шматлікіх конкурсах, перамогах, аб напружаным і цікавым жыцці калектываў. Пра гэта нам паведамілі **І. Ігнадчык** (г. Капыль), **І. Вараб'ёў** (Магілёўская вобласць, Чарыкаўскі раён, калгас імя Ільіча), **І. Стальмах** (Гомельская вобласць, Светлагорскі раён, вёска Коўчыцы), **М. Сідаранка** (г. Клімавічы, Магілёўская вобласць), **А. Казаннікаў** (Мінск), **Ул. Мангіновіч** (г. Маладзечна) і іншыя.

«Сумна ў калгасным Палацы культуры цяпер не бывае. Працуюць усе гурткі мастацкай самадзейнасці», —

самадзейнасці. Амаль кожны вечар рэпетыцыі, гукі баяна, віхуры танцаў. Клубная сцэна жыве, кліча, прываблівае...»

Песня і праца, песня побач з працай, песня як натхненне ў працы. Усеоды і заўсёды з песняй. Нездарма кажуць, што нам песня жыць і працаваць дапамагае. «Наш Прыдніпроўскі край, — піша ў газету супрацоўнік Магілёўскай райгазеты **І. Стражэвіч**, — багаты на народныя таленты. Німа, бадай, той вёскі, у якой бы не любілі песні, танцы, мастацкае слова. Спяваюць не толькі юнакі і дзяўчаты, але і людзі з насі-вельмі скаронямі...» І нарад-жаюцца новыя мастацкія калектывы, новыя хоры і ансамблі.

САМАДЗЕЦЫ ТАЛЕНТАЎ

Зусім нядаўна закончыўся агляд народных талентаў аматарскіх калектываў ордэнаў Леніна і Кастрычніцкай рэвалюцыі Мінскага аўтазавода, прадугледжаны праграмай Усесаюзнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных. Невялікі дзён працягваліся канцэрты, у якіх прынялі ўдзел усе цэхі беларускага гіганта аўтамабілебудавання. Завершылася свята заключным канцэртам, на якім сваё майстэрства дэманстравалі пераможцы.

Вялікі прыемна, што канцэрты ўпершыню праходзілі ў новым Палацы культуры. Сямі ўмовы — прасторная сцэна ў вількай, урачыста прыбранай зале — прыдавалі святочны і ўзнёслы настрой.

Агляд быў прысвечаны 30-годдзю Вялікай Перамогі і завяршэльнаму году дзеяччай пяцігодкі, што і вызначыла тэматыку праграмы.

Далёка за межамі рэспублікі вядомы сваім майстэрствам народны хор, які ўзначальвае **Аляксандра Ніціца**. І цяпер яго выступленне было пераканаўчым і бліскучым. Нізка пакланіліся гледачам дзяўчаты і хлопцы ў маляўнічых касцюмах. На кожны выкананы ім нумар зала адказвала гучнымі воплескамі. Цікава, прыгожа, з натхненнем спявалі харысты. Ды і праграма іхняя была не надобная на ранейшыя. Яна цалкам абноўлена, вызначалася арыгінальнасцю кампазіцыі. Гучалі творы, у якіх славялася ратная і працоўная слава савецкіх людзей. Ну-

мар адкрываўся, вершаванай страфой, раскрываліся сюжэтную лінію песні. І таму кожная песня ўспрымалася надзвычай лёгка, даходліва.

Рознакавовую праграму падрыхтаваў да творчага экзамена са сваім калектывам заслужаны дзеяч культуры БССР **Мікалай Ільчоў**.

З абноўленай праграмай выступіў і народны ансамбль танца. Адчувалася, што самадзейныя артысты старанна рыхтаваліся да гэтага дня. Іх займаўшы нумары і хараграфічныя малюнкi ўпрыгожылі фестывальную праграму.

Прыемнае ўражанне пакінулі выступленні народнага вакальнага ансамбля аддзела галоўнага тэхнолага — «Ігуравічка», іншыя заводскія калектывы.

На жаль, некаторыя калектывы выступілі нізкай сваіх магчымасцей. Напрыклад, аркестр народных інструментаў. А заводскі народны тэатр, чамусьці зусім не прыняў удазелу ў гэтым свяце.

Шырока, з творчым уздымам праходзіў агляд народнага талентаў ордэнаў Леніна і Кастрычніцкай Рэвалюцыі Мінскага трактарнага завода. Ён таксама праводзіўся па праграме Усесаюзнага фестывалю народнай творчасці. На працягу месяца самадзейныя артысты выступалі ў цэхах і аддзелах прадпрыемства.

Васемнаццаць цэхаў, аддзелаў і інтэрнатаў дэманстравалі сваё майстэрства ў другім туры. Усе народныя калектывы Палаца культуры занялі вядучыя месцы. Як

заўсёды, душоўна выступіла народная харавая капэла, якой кіруе **Яўген Грамыка**; **Равеснік** прадпрыемства, яна ў будучым годзе адзначыць сваё трыццацігоддзе.

На працягу апошніх васьмі год народная харавая капэла займае адно з першых месцаў у рэспубліцы. Яна, як неаднаразова лаўрэат усесаюзных конкурсаў, выступала ў многіх гарадах братніх рэспублік.

Цікава, з лірычнай афарбоўкай гучалі ў выцаленні капэлы песні **Уладзіміра Алоўнікава** «На трактарным сосны шумяць», **Аляксандры Пахмутавай** «Сядзяць у абдымку ветэраны» і іншыя.

Кожны год народны тэатр Палаца культуры здае на два спектаклі. І цяпер ён выступіў з абноўленай праграмай. У гэтага калектыву, дзе галоўным рэжысёрам працуе **Аляксей Вяляеў**, склаўся свае творчыя традыцыі. На базе тэатра створана агітбрыгада, якая часта выступае на сельскіх сцэнах. Дарэчы, сярод артыстаў народнага тэатра ёсць свая дынастыя. Гэта — маці **Вольга Гаўрылаўна**, сын **Павел** і вясельца **Тамара Крамаранкі**.

Асабліва прыкметнай з'явілася тое, што кіраўнікі самадзейных калектываў удзялілі вялікую ўвагу развіццю мастацкага чытання, харавых і танцавальных гурткоў.

Адміністрацыя прадпрыемства надае вялікае значэнне развіццю мастацкай самадзейнасці. Пераможцы атрымалі дыпломы і грашовыя прэміі. Акрамя таго, кіраўніцтва рабочым за актыўны

ўдзел і правядзенне фестывалю выдзелены каштоўныя падарункі, яны ж узнагароджаны граматамі. Асабліва калектывы атрымалі гурты і пацэўкі для наездзі на гарадах-героях нашай краіны.

Вялікую метадычную і практычную дапамогу ў падрыхтоўцы да фестывалю аказаў трактарзаводцам беларускі кампазітар, лаўрэат

прэміі Ленінскага камсамола, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР **Ігар Луцэвіч**.

Масавасць — адметная рыса выступленняў самадзейных талентаў, якія праводзіцца па праграме Усесаюзнага фестывалю народнай творчасці. У ходзе яго нараджаюцца новыя калектывы, выяўляюцца сапраўдныя самацветы.

І. АЛЕКСАНДРОВІЧ.

Парк імя Горькага.

Фота **І. ПАУЛАВА**.

САЛІГОРСК — ГОРАД ТЭАТРАЛАЎ

Многас змянілася ў нашым горадзе. Прыгледзіцеся да нашых шахцёраў. Прыкметны іх культурны рост, значна шырэйшымі сталі інтарэсы і запатрабаванні. У Палацы культуры камбіната з'явіліся новыя калектывы: тэатральны, шыркавы, студыя мастацкага слова, дзіцячы духавы аркестр. Гуркі мастацкай самадзейнасці аб'ядноўваюць семсот чалавек.

За год беларускія калібнічкі слухаюць да 60 канцэртаў прафесійных калектываў, ужо не гаворачы пра выступленні сваіх артыстаў-аматараў. Але самая вялікая надзея ў культурным жыцці горада — гэта тэатр.

Ужо другі год салігорскія падтрымліваюць цёплыя сяброўскія сувязі з Дзяржаўным рускім драматычным тэатрам БССР імя М. Горкага. Шахцёры лічаць, што ў нашым горадзе працуе філіял гэтага тэатра. Праўда, накуль гэта сімвалічная называюць «тэатральнымі сэрцамі».

Раз у месяц тэатр прывозіць нам свае лепшыя работы, і глядзельная зала на тысячы глядачоў у пераважнай большасці бывае перапоўненай. З цікавасцю

глядзелі салігорцы «Мілы Ігун», «Узыходжанне на Фелізіму», «Макбет», «Марыя Сноарт», «Час піка», «Адзіны наследзік».

Сустрэчы шахцёраў з творчым калектывам тэатра заўсёды пачынаюцца гутаркай рэжысёра або акцёра. Запомніліся надзвычайныя расказы аб тэатры рэжысёраў Б. Луцкі, А. Кузіянова, У. Малавікіна. Цікавымі былі сустрэчы з акцёрамі А. Клімавай, Я. Палосінам, Г. Абуховіч, Б. Масумян, Р. Янкоўскім, Ю. Сідаравым, Ю. Ступаковым, А. Кашкерам, В. Клебановіч, А. Бяловым, В. Краўчанка.

Прыезд тэатра — свята для шахцёраў. Тэатр навава адкрывае нам Шэкспіра і Шалера. Радуюць работы калектыву на творах савецкіх аўтараў Б. Васільева «А зоры тут ніхія...», В. Шукшына «Энергічныя людзі» і іншыя.

У дзевяці гады дружбы шахцёраў з тэатрам будзем спадзявацца, што яна год ад году будзе мяншаць.

В. МІКЛАШЭВІЧ,
супрацоўнік
шматтыражнай газеты
«Каменшчы
Салігорска».

КАМІ СЛУХАЕШ МУЗЫКУ...

Пры Дзяржаўнай музычнай школе шосты год працуе народны ўніверсітэт культуры. За гэты час тут набылі і пашырылі свае веды сотні людзей розных узростаў і прафесій.

На трох яго факультэтах — клубных ведаў, бібліягэчным і музыкі — займаецца больш, як 200 чалавек. Варта ўвагі работа факультэта музыкі. Сярод слухачоў ямаала вучняў 9-х класаў сярэдніх школ нашага горада. І гэта не выпадкова. Выхоўвань гарманічна развітага чалавека дапамагае музыка.

Заняткі разлічаны на два гады навучання. Яны праводзяцца раз у месяц. З лекцыямі выступаюць выкладчыкі нашай школы, прыязджаюць да нас музыказнаўцы, артысты Беларускай філармоніі. Гучаць творы сусветна вядомых кампазітараў, на-

родная музыка і творы савецкіх аўтараў.

Найбольш цікава прайшлі заняткі на тэмы: «Роля музыкі ў выхаванні чалавека камуністычнага грамадства», «Змест музычных твораў». Лекцыі чыталі выкладчыкі музычнай школы І. Малаяр і Н. Золкіна. Запомніліся слухачам заняткі, прысвечаныя ваенна-патрыятычнай музыцы. Усхваляванае слова музыказнаўцы І. Нісневіча глыбока запала ў сэрцы слухачоў. Артысты Беларускай дзяржаўнай філармоніі патхнілі выканалі песні савецкіх кампазітараў С. Тулікава, М. Фрадкіна, І. Дунаеўскага, У. Алоўнікава, І. Лучанка.

Т. ГЛАДКОВА,
прадэктар факультэта музыкі народнага ўніверсітэта культуры.
М. ШАВЕЛЬ,
супрацоўнік раённай газеты «Будаўнік камунізму».

«ЧАБОР» — АНСАМБЛЬ БУДАЎНІКОЎ

Мінуў год, як пры клубе Пухавіцкай міжкалгаснай будаўнічай арганізацыі створаны інструментальны ансамбль «Чабор». Слесары, муляры, зваршчыкі, шафёры пасля работы спынаюцца ў клуб на рэпетыцыі.

Актыўны ўдзельнік мастацкай самадзейнасці эсківатаршчык Уладзімір Маскалёў. Ён студэнт - завочнік Мар'інагорскага сельскагаспадарчага тэхнікума, са-

ліст ансамбля. У Валодзі прыемны мяккі барытон. У яго рэпертуары патрыятычныя і лірычныя песні С. Тулікава, В. Баснера, І. Лучанка. Акрамя таго, што сам добра іграе на баяне, ён яшчэ і выдатны танцор. У яго выкананні «Яблычка» калібрэца на вышнім узроўні папулярна ў гледача. Словам, Уладзімір — душа калектыву. Салістка ансамбля бухгалтар Лідзія Матусевіч любіць песні

савецкіх кампазітараў. Задумшэўныя ўкраінскія мелодыі спявае Уладзімір Андранюк. Муляр Васіль Дзіўко выконвае песні ваенных гадоў.

Кіруе ансамблем баяніст Станіслаў Старавойтаў. Яму дапамагае слесар Валерый Лебедзеў — добры музыкант, завочнік Маладзечанскага музычнага вучылішча. А. Слішко, Ю. Гутараў, А. Змачынскі, Г. Журык, І. Дашкевіч — гэтыя хлопцы добра іграюць на

саксафоне, трубе, гітары, баялаішы, бубне і ударных інструментах.

Ансамбль самадзейных артыстаў будаўнікоў добра ведаюць у раёне.

Кіраўнікі Пухавіцкай міжкалгаснай будаўнічай арганізацыі набылі для артыстаў-аматараў музычныя інструменты, неабходныя тэхнічныя сродкі да іх. Хутка ў ансамблі будуць і новыя касцюмы.

Л. ДУБОУСКІ.

АРТЫСТЫ — ДЗЕЦЯМ

Букетамі палюбых кветак сустракалі артыстаў у п'яністэражах Міншчыны — імя М. Гасталы, «Ракета», «Хваёвы бор», «Энергетык», «Загор'е». На сцэне перад імі прадставалі героі любімых твораў — ад «Маладой гвардыі» паводле рамана А. Фадзеева да «Прыгод Бурціна» А. Талстога. У спецыяльна падрыхтаванай праграме «Салют п'яністэраму лету» калектыву Рэспубліканскага тэатра

юнага гледача знаёміць школьнікаў таксама з песнямі, танцавальнымі нумарамі, вершамі. У праграме заняты артысты Г. Раеўская, Л. Горнава, Н. Чаркас, Я. Грунін, К. Доўнар, пэст А. Вольскі, кампазітар Э. Зарыцкі. Другія групы артыстаў паказваюць гаспадарыні спектаклі ў Лельскім, Ушацкім, Нягвіжскім і Салігорскім раёнах.

В. РАКІЦКІ,
загадчык педагагічнай часткі тэатра.

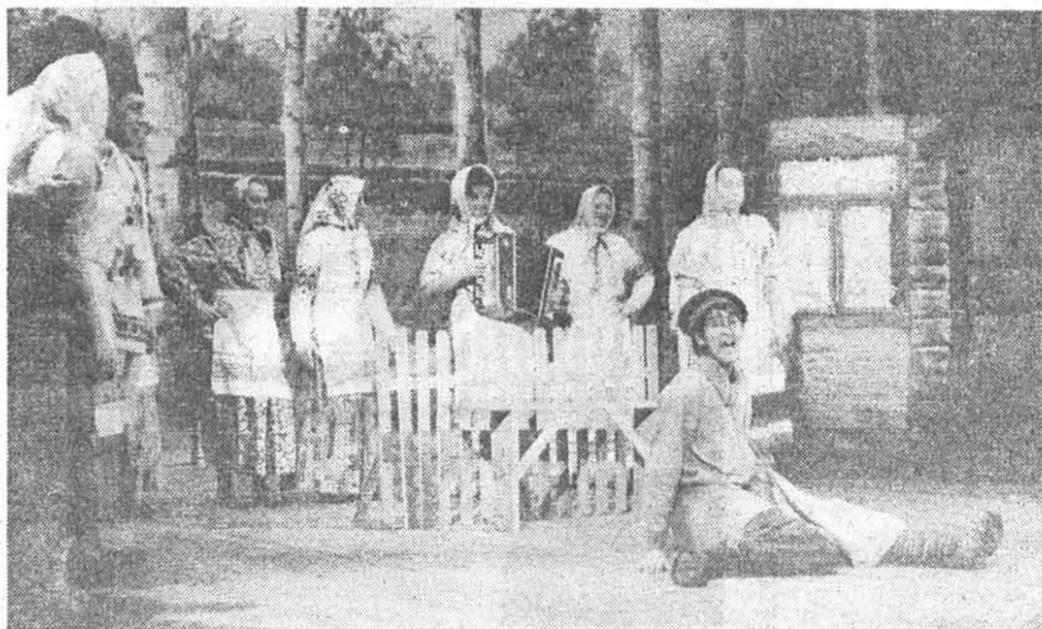
ЧАМУ Б НЕ АДКРЫЦЬ ГАЗЕТНЫ КІЁСК?

Цэнтральная сядзіба саўгаса «Баршчоўка» Рэчыцкага раёна знаходзіцца на бойкім месцы. На пазіцыі бесперапынна імчацца машыны, многія з якіх спыняюцца тут, каб маглі падсілкавацца пасажыры. Не раз мне даводзілася чуць пытанні пасажыраў: «Ці ёсць у Баршчоўцы кніжны кіёск? Ці можна тут набыць свежы нумар часопіса або газеты?»

У цэнтры сельсавета —

медпункт, пошта, чайная, магазіны. Невядалёку сярэдняя школа, кінтэатр саўгаса. Многа ў нас рабочых, моладзі, інтэлігенцыі з яшчэ — праезджыя. Так што неспела неабходнасць адкрыць у Баршчоўцы газетны кіёск, бо попыт на перыядычныя выданні вялікі. Добра было б, каб сюды завозілі таксама і навічкі мастацкай літаратуры. Кнігалюбаў у нас хапае...

Я. ТУЛУПАУ.

Яшчэ ў 1953 годзе адбыліся першыя рэпетыцыі ў аматараў тэатральнага мастацтва Магілёўскага калгаснага клуба Уздзенскага раёна. З таго часу творчае жыццё тут не затухае. Калгасныя артысты паставілі 15 спектакляў. Сярод іх: «Жаніцьба» М. Гоголя, «Пінская шляхта» В. Дуніна-Марцінкевіча, «Паўліна» Я. Купалы, «Партызаны» І. Крэпівы, «Лявоніха на арбіце» і «Трыбунал» А. Маісэна, «Ганка» У. Галубка і іншыя. Калектыву нязменны ўдзельнікі раённых і зональных аглядаў. Летась калгасныя артысты паказалі спектакль паводле камедыі М. Чарота «Мінітаў лапаць». Спектакль гэты і сёння ідзе з поспехам на сельскай сцэне, паказваецца ў суседніх калгасах і саўгасах.

На здымку — сцэна са спектакля.

Фота А. ДУДЫНА.

ХАЦЯ ПІСЬМО І НЕ НАДРУКАВАНА

Загадчык Кіінскага сельскага клуба Жлобінскага раёна Васіль Вінічкаў напісаў у рэдакцыю пісьмо, у якім расказаў пра цяжкасці ў рабоце. Пісьмо маладога работніка культуры было наслана ў райком партыі.

Першы сакратар Жлобінскага РК КПБ М. Н. Грабывічук наведзіў рэдакцыю, што факты, праякія пісаў загадчык сельскага клуба В. Вінічкаў, пацвердзіліся. Партыйная арганізацыя і праўленне калгаса «Чырвоная зорка» прымаюць захады, каб ліквідаваць адзна-

чаныя ў пісьме недахопы. На партыйным бюро зацверджаны мерапрыемствы, накіраваныя на паліпшэнне масава-палітычнай работы. Разам з пярвочнай арганізацыяй таварыства «Веды» распрацаваны графік лекцыйнай работы. Зараз у клубе чытаюць лекцыі, даяклады спецыялісты сельскай гаспадаркі і настаўнікі.

У сваю чаргу праўленне калгаса набыло касцюмы для ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці. Станоўча вырашана пытанне аб дадатковай ап-

НА СЛЯДАХ ВЫСТУПЛЕННЯЎ «ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

«ЦІ НЕ ПАСПЯШАЎСЯ АЎТАР?»

У № 14 за 4 красавіка г. г. штодзённіка «Літаратура і мастацтва» над такім загаловак была надрукавана рэпліка на зборнік вершаў Б. Ганкіна «Тропу торіць...». Дырэктар выдавецтва «Мастацкая літаратура» М. Г. Ткачоў піша ў рэ-

дакцыю: «У рэпліцы «Ці не паспяшаўся аўтар?» правільна адзначаны недахопы зборніка вершаў Б. Ганкіна. Звернуўшы ўвагу рэдактараў выдавецтва на неабходнасць больш уважлівага і строгага рэдагавання пэрыядычных зборнікаў».

лаце загадчыку клуба, яго сямі выдзелена паліва.

ло накіравава ў Слуцкі райвыканком.

У сваім допісе ў рэдакцыю загадчыца Ісернскай сельскай бібліятэкі М. Курака скардзілася, што ёй даводзіцца сумашчачна дзве работы: прапаганда кнігі і прыбіральшчыцы. Пісьмо бы-

Намеснік старшыні выканкома Слуцкага раёна Савета дэпутатаў працоўных В. Ф. Арлоўскі наведзіў рэдакцыю, што выканком Ісернскага сельсавета заключыў дагавор на ўборку сельскай бібліятэкі за дадатковую аплата.

Іван Вазаў

ДА 125-ГОДДЗЯ 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ

«Маладосць»

Чытач пазнаёміцца з новымі творамі маладога паэта М. Федзюковіча. Наогул, раздзел паэзіі ў нумары асабліва змястоўны. Змяшчаны таксама вершы Л. Русікі, П. Марціновіча, К. Камейшы, Я. Пархуты.

Часопіс пачынае друкаваць апавесць А. Асіпенкі «Канец бабінага лета». Змяшчаны два апавяданні І. Навуменкі: «Кавка для папраўкі здароўя» і «Лістоўкі сорак першага года», апавяданне М. Варавы «Апалы палётак». Да 75-годдзя з дня нараджэння Ул. Дубоўкі змяшчана яго падборка «3 народнага».

Пра К. Чорнага піша ў артыкуле «3 акна Цімковіч на свет вялікі...» Г. Далідовіч. Да 70-годдзя з дня нараджэння П. Глебкі змяшчаны ўспаміны М. Аўрамчыка «Такім ён быў» і «Мая анкета», публікацыю жойкі падрыхтавала жонка паэта Н. Глебкі.

Сакратар Брэскага ГК КПБ Ю. Кашэвіч выступае з артыкулам «Каму шмат дадзена», што змяшчаны пад рубрыкай «Пра маладошага таварыша». «Над Арэсай ракой» — назва нарыса М. Вышынскага. Друкуецца фотанарыс В. Ждановіча «Дзядзька Вугор».

Часопіс друкуе некалькі матэрыялаў, якія былі адзначаны прэміямі на конкурсе «Дружба»: «Сляды» Х. Раўніста і «Трое з Астравеччыны» А. Мальдзіса.

«Армейскія будні...» Пад гэтай рубрыкай — нарыс В. Мысліўца «Яны жывуць на граніцы».

Зацікавяць чытача артыкулы А. Сабалеўскага «Віцебскі трыпціх», Э. Юффе «Яго прозвішча вымаўлялася з павагай», раздзел «Папытай у кнігарні», «Успаміны «Маладосці».

«Немаю»

У перакладах І. Бурсава, В. Элькіна, С. Басуматравай змяшчаны вершы А. Вольскага, А. Пысіна, Р. Ярохіна перакладу тры апавяданні М. Пархневіча. Друкуецца закінутае «Аповесці аб беспрітульным каханні» В. Казько.

«Так жылі паэты» — успаміны народнага пісьменніка Беларусі І. Шамякіна пра П. Глебку. У раздзеле «Крытыка» артыкул А. Яскевіча «Феномен вобраза».

Змяшчаны рэцэнзіі Ул. Юрэвіча на кнігу «Гарызонты беларускай прозы» А. Адамовіча, М. Дубоўскага — на апавяданні В. Тараса, А. Ліса — на «Песні народных свят і абрадаў» і іншыя.

ТВОРЧАСЦЬ Івана Вазава мае важнае значэнне для развіцця балгарскай літаратуры і культуры. Выхаваны на ідэях вялікіх сьцягоў Балгарыі — Г. С. Ракоўскага, П. Р. Славейкава, Л. Каравелава, Хр. Боцева, Вазаў прадоўжыў гуманістычныя і дэмакратычныя традыцыі балгарскай літаратуры, узняў на больш высокі этап яе рэалізм, захаваў ідэалы нацыянальна-рэвалюцыйнага руху і, як ніхто іншы з балгарскіх паэтаў, уславіў героіку барацьбы за свабоду народа. Выступаючы на ўсіх жанрах, ён напісаў творы, якія і па гэты дзень хваляюць чытача сваімі свабодалюбнымі ідэямі, вялікімі паэтычнымі вартасцямі. Іван Вазаў пачаў сваю лі-

таратурную дзейнасць у такі перыяд, калі новай балгарскай літаратура яшчэ не валодала багатымі традыцыямі. П. Р. Славейкаў, В. Друмеў, Л. Каравелаў, Хр. Боцев былі вельмі заняты культурна-грамадскай і рэвалюцыйнай дзейнасцю. Боцев, верны сваім рэвалюцыйным запаведям, аддаў сваё жыццё ў няроўнай бітве з ворагам. Пасля вызвалення Славейкаў, цалкам сахоплены грамадскай дзейнасцю, перастае пісаць мастацкія творы. В. Друмеў пасвечаны ў духоўны сан, а Л. Каравелаў памірае ад каварнай хваробы на заранку свабоды. У адміністрацыйным і кіраўнічым апарата заняты сілы многіх маладых і пачынаючых пісь-

меннікаў. Іван Вазаў застаецца амаль адзіным на літаратурнай арэне, жывым сведкам усенароднай барацьбы за свабоду, каб стаць летапісам усіх важных гістарычных падзей, якія выпалі на долю яго народа. Натхнёны подзвігам тых, хто загінуў у барацьбе, ён нястомна працуе з усведамленнем сваёй адказнасці буйнага пісьменніка і патрыёта.

Закліканы да рашэння важных пытанняў развіцця балгарскай культуры, Вазаў узабагачае айчынную літаратуру ў жанравых адносінах, падкрэсліваючы ролю народных мас у барацьбе за нацыянальнае і духоўнае вызваленне. Асабліва вялікія заслугі народнага паэта ў развіцці і ўдасканаленні балгарскай літаратурнай мовы. У гэтай галіне ён не выпадкова арыентуецца на багатую скарбніцу народных гаворак, якая шчодро прапануе яму свае ненаўторныя ўзоры. Доўга і ўпарта працуе ён, каб падбраць прыгожыя, выразныя словы для ўвядзення іх у свае творы. З тонкім пачуццём сапраўднага нацыянальнага пісьменніка Вазаў выкарыстоўвае не толькі свой родны дыялект, а шырока ўкаванне слоўнікавае багацце з усіх куткоў радзімы.

Іван Вазаў становіцца запанадаўцам літаратурнай мовы не толькі дзякуючы ўвядзенню ва ўжытак маляўнічых народных слоў. Ён сам стварае гучныя словы, якімі стракаціць яго вершы і паэмы, яго апавяданні, апавесці і раманы. Дзякуючы шматгадовым намаганням Вазава, балгарскай паэтычнай мова стала больш годнай для стварэння мастацкіх вобразаў, карцін прыроды. Так патрыярх новай балгарскай літаратуры аблегчыў паэтычныя шуканні літаратурным пакаленням, якія ішлі за ім.

Вазаў стварыў шэраг драматургічных твораў, многія з якіх і да сённяшняга дня не сыходзяць з балгарскай сцэны. Гэта датычыць не толькі такіх твораў, як «Выгнашкі», «Над ярмом», «Да бездані», не толькі яго саты-

рычнай камедыі «Шукальнікі цёплых месцаў», але і многіх іншых камедый і фарсаў, у якіх сучасныя драматургі і рэжысёры ўлавілі характэрныя рысы быту, ідэяў і духоўнага свету балгарскага народа, а таксама некаторыя важныя грамадска-палітычныя і ідэйныя кампаненты. Усе гэтыя творы характарызуюцца канфілітнасцю, знойдзенай у сярэднявечковай Балгарыі або насычанай сацыяльнымі супярэчнасцямі сучаснасці пісьменніка. Вялікі майстар дыялогу, Вазаў вырашае розныя драматычныя і камедыійныя сітуацыі, часам пад уплывам тэхнікі рамантычнай драмы, не выходзячы з рэалістычнага рэчышча сваёй літаратурнай творчасці.

Вазаў — пісьменнік, які прадстаўляў балгарскую літаратуру за рубяжом. Гэта датычыць перш за ўсё рамана «Над ярмом», які да канца мінулага стагоддзя перакладаўся на англійскую, шведскую, рускую, польскую і іншыя мовы. Ён быў сустрэты вельмі цёпла і з цікавасцю ў многіх краінах, якія адчулі на сабе цяжар іназемнага заняволена. Кніга атрымала высокую ацэнку кампетэнтных прадстаўнікоў еўрапейскай літаратурнай крытыкі. Зарубежны свет адкрыў для сабе не толькі высока таленавітага пісьменніка, але і даведаўся аб існаванні невялікага народа, пра які да таго часу многія людзі ў Еўропе не ведалі нічога або мелі толькі цёмнае ўяўленне і супярэчлівыя звесткі.

Разам з «Над ярмом» іназемныя чытачы знаёміліся з большасцю значных твораў Івана Вазава. У Расіі, Польшчы, Чэхаславакіі, Італіі, Францыі, Германіі, Румыніі і іншых краінах перакладаліся асобныя вершы, паэмы, апавяданні, апавесці або выпускаліся зборнікі лірычных або белетрыстычных работ Вазава. Вершы са зборнікаў «Эпапея забытых», «Песні бадаггі», «Над нашым небам» і г. д. паэма «Грамада», зборнікі апавяданняў «Балгарка», «Ці ён ідзе?», «Дзед Поца глядзіць», «Хаджы Ахіль», «Белімелец», «Шуміць Марыца», наведы са зборніка «Драпіны і плямы», апавесці «Зняважаныя», «Наша родная», «Мітрафан і Дармідольскі», а таксама гістарычныя апавесці і раманы найбольш часта перакладаліся за мяжой.

Цяжкі і пакутлівы шлях народнага паэта Балгарыі. Больш як паўстагоддзя ён працаваў на літаратурнай арэне, кіруючыся высокімі чалавечымі прынцыпамі, жаданнем служыць сваёй радзіме і прагрэсіўнай чалавечай думцы. І ў канцы свайго жыцця Вазаў з поўнай падставой мог заявіць у сваім вершы «Мае песні»:

Имен не мало с легкою их
Безжалостные годы в прах
Их заглушат забвеньем,
Привык в них слышен и правде
В них чувства добрые, любовь
И отражен в них светлый лик
Мои стихи и песни не умрут,
В них отражен болгарский дух
А он бессмертен так же, как
И будет жить в веках наш край
И песнь моя в народе не умрет.
(Пер. М. Зяновіча).

Вялічка ВЯЛЧАЎ.

Помнік Івану Вазаву.

часці, формаўтварэнне паверхняй дэталей для машынабудавання. Абодва былі адкрыты пяць гадоў назад.

НАРАДЖАЕЦЦА АКАДЭМІЧНЫ ГАРАДОК

БССР, доктар фізіка-матэматычных навук, прафесар А. М. Ганчарэнка. — За гэты час у нас не толькі сфарміраваны навуковы калектыў, але і праведзены сур'ёзныя выпрабаванні ў галіне аптычнай электронікі, даследаваны аптычныя хваляводы.

Распрацаваны і сканструяваны спецыяльныя прыборы «Экран», якія забяспечва-

юць эфектыўны кантроль за якасцю аптоўнага адліствавання. Выкананы таксама гаспадарча дагаворныя работы для прамысловых прадпрыемстваў Беларусі, Масквы і Ленінграда на агульную суму каля 500 тысяч рублёў.

Умацоўваецца творчая саружніца нашых вучоных са спецыялістамі Магілёўскага камбіната сінтэтычнага валакна імя Леніна і завода штучнага валакна імя Куйбышава. Вядзецца сумесная распрацоўка метадаў і апаратуры для кантролю за структурай і якасцю хімічных валакнаў, цэлафаанавай плёні.

Над праблемамі, якія маюць вялікае народнагаспадар-

чае значэнне, працуе і калектыў філіяла фізіка-тэхнічнага інстытута. На Магілёўскім металургічным заводзе імя Мяснікова вядзецца даследаванні па павелічэнню тэрмінаў службы крышталізатараў для ўстановак паўняспынай адліўкі чыгунных труб. На гомельскім «Цэнтраліце» сумесна з інжынерамі прадпрыемства ўкараняецца новы метад гарызантальнага ліцця. Паводле панярэдніх разликаў толькі на адной устаноўцы ён даець заводу гадавую эканомію ў сто тысяч рублёў. Аналагічныя даследаванні інстытут вядзе на радзе прадпрыемстваў РСФСР, Украіны, Літвы.

Новыя карпусы, якія з цягам часу ўтвораць цэлы акадэмічны гарадок, дадуць магчымасць яшчэ шырэй разгарнуць навукова-даследчую работу, павысіць яе эфектыўнасць, скажаў у заключэнне А. М. Ганчарэнка.

БЕЛТА.

НА ЗАХОДНЯЙ ускраіне Магілёва вырастае першы корпус будучага Акадэмічнага гарадка. Тут справілі навасельце філіялы фізіка-тэхнічнага і Інстытута фізікі Акадэміі навук Беларускай ССР. У шасціпавярховым будынку размясціліся лабараторыі і вылічальны цэнтр. Побач — эксперыментальная база, аснашчана найвышчым абсталяваннем, станкамі.

УСЯ Варшава ў чэрвеньскія дні меркавала: у які тэатр узняць білеты. Сталіца Польскай Народнай Рэспублікі стала тым горадам, дзе пасля працяглага перапынку аднавіў сваю дзейнасць «Тэатр нацый» — міжнародны тэатральны фестываль, які праводзіўся раней толькі ў Парыжы па ініцыятыве Міжнароднага інстытута тэатра (МІТ). У сувязі з фінансавымі і іншымі цяжкасцямі «Тэатр нацый» некалькі гадоў таму назад спыніў сваю дзейнасць. Але вось на кангрэсе МІТ, які адбыўся ў Маскве ў 1973 годзе, было вырашана адрадыць гэты форум тэатраў свету. Але цяпер ён будзе праводзіцца кожны год у розных краінах.

Сёлетні міжнародны тэатральны фестываль, які праходзіў у Варшаве з 8 па 28 чэрвеня, сабраў 18 тэатральных калектываў з 16 краін.

Прадстаўніком савецкага тэатральнага мастацтва ў Варшаве стаў Маскоўскі дзяржаўны акадэмічны драматычны тэатр імя Маскавета, які даў тры прадстаўленні «Васілія Цёркіна». Пра тое, якое ўражанне спектакль зрабіў на польскага глядача і шматлікіх гасцей з іншых краін, можна меркаваць па рэцэнзіі газеты «Экспрэс вечорны»: «Пасля вытанчанага выступлення шведскага «Штадс-тэатэра» з Гётэборга, які адкрыў сезон «Тэатра нацый», другая падзея: спектакль тэатра імя Маскавета «Васілія Цёркін». Гэта выдатны спектакль, створаны па матывах вядомай паэмы Аляксандра Твардоўскага! Просты, амаль суровы, але пастаўлены і сыграны з высокім майстэрствам».

Друк адзначае, што ў гэ-

тым годзе, калі свет святкуе 30-годдзе Перамогі над фашызмам, стварэнне вобраза галоўнага героя п'есы — мужа-нага савецкага салдата, які пакрыў сябе баявой славай, набывае асаблівы сэнс. У многіх глядачоў гэты спектакль абуджае ўспаміны пра тыя дні, калі савецкія воіны, попеч з якімі змагаліся салдаты Войска польскага, прынеслі свабоду польскаму народу. І гэта было адной з

эта А. Твардоўскага: «У кожнай роце быў свой Цёркін». Як ужо адзначалася, у «Тэатры нацый» выступаў гётэборгскі гарадскі тэатр з п'есай А. Стрындберга «Густаў трэці», у якой рэжысёр Л. Х'юльстэра з дапамогаю амаль гратэскных масак падкрэсліў «тэатральны» характар палітычных канфліктаў, якія адбываліся ў Швецыі ў канцы XVIII стагоддзя.

дзе п'есы — «Добры чалавек з Сезуана» Б. Брэхта і «Дзікая качка» Г. Ібсена. Твор Б. Брэхта пастаянна знаходзіцца ў рэпертуары тэатра, які першы раз паставіў яго 24 гады назад пад кіраўніцтвам аўтара. На прадстаўленні «Тэатра нацый» калектыву прыехаў упершыню, і думку пра тое, каб паказаць тут адно з лепшых прадстаўленняў, падказала ўдава пісьменніка Е. Вай-

ны на фестывалі гаспадары — польскія тэатры. Дастаткова назваць жамчужыны польскага драматычнага мастацтва «Баладзіна» і «Бенеўскі» Ю. Славацкага, пастаўленыя тэатрам Нарадозы, «Справа Дантона» — тэатрам Паўшэхны, некалькі прадстаўленняў варшаўскага Вялікага тэатра оперы і балета, у тым ліку прэм'еру оперы К. Пендэрэцкага «Лудзенскія д'яблы». Былі паказаны таксама папулярныя ў Польшчы творы рускіх і савецкіх аўтараў, у тым ліку «Месяц у вёсцы» І. Тургенева і «Мінулым летам у Чулімску» А. Вампілава.

Але не толькі спектаклі хвалявалі варшаўскіх прыхільнікаў. Мельпамены, Шматлікія сустрэчы і сімпозіумы садзейнічалі наладжванню супрацоўніцтва тэатральных дзеячаў. На чацвёртым кангрэсе міжнароднай асацыяцыі тэатральных крытыкаў (АІКТ), які праходзіў у рамках фестывалю, прадстаўнікі 30 краін абмеркавалі задачы тэатральнага мастацтва і праблему падрыхтоўкі новых кадраў крытыкаў. Ад Савецкага Саюза ў рабоце кангрэсу ўдзельнічалі вядомыя тэатразнаўцы Б. Растоцкі і А. Абрацова. Тэмай міжнароднага тэатральнага сімпозіума, у якім удзельнічала больш за 100 дзеячаў мастацтва з 30 краін, былі новыя тэндэнцыі ў сучасным тэатры. Б. Растоцкі, які выступіў на ім, узняў праблему кантакту акцёра і глядача.

Адным словам, адноўлены міжнародны фестываль тэатральнага мастацтва стаў вялікім і незабыўным святам культуры.

А. СЕНІН,
(нар. ТАСС).

Варшава.

ФЕСТИВАЛЬ ТЭАТРАЎ СВЕТУ

прычыні, чаму так доўга не змаўкалі апладысменты ва ўтульнай глядзельнай зале тэатра «Польскі».

— Самая вялікая ўвага ў гэтым дынамічным спектаклі была звернута на слова, на тое, каб выявіць глыбокі сэнс і лірыку паэмы Твардоўскага, — сказаў мне вядомы польскі тэатразнаўца Раман Шыдлоўскі. — У спектаклі гучаць незабыўныя савецкія песні часоў вайны, блізкія сэрцу кожнага, хто перажыў тыя гады.

Што ж датычыць мастацкай ацэнкі, то вельмі добра яе перадала газета «Жычэ Варшавы», якая ўказвала, што вобразы Васілія Цёркіна, якія кожны па-свойму выдатна ствараюць сем маладых, таленавітых акцёраў, падкупляюць чалавечнасцю ва ўсіх сітуацыях іх салдацкага лёсу.

Кожны з іх нясе ў сабе вялікі зарад жыццёвай праўды, якая надае гэтай спектаклю ўнутраную гармонію і адзіства. Гэта пацвярджае слоў выдатнага савецкага па-

Вялікую цікавасць у глядачоў і ў крытыкі выклікаў нямецкі тэатр з Берліна, які прывёз з сабою арыгінальнае прадстаўленне, падрыхтаванае сумесна з берлінскай дзяржаўнай тэатральнай школай. Гэта — твор выдатнага чылійскага паэта Пабла Нэруды «Зорка і смерць Хаакіна Мур'еты» ў пастаноўцы К. Эрфорта і А. Штыльмарка.

Пабла Нэруда расказвае ў сваёй п'есе аб жыцці Хаакіна Мур'еты — бясстрашнага чылійскага героя, які змагаўся ў XIX стагоддзі за свабоду Мексікі і быў забіты тамашняй хунтай. Арыгінальнасць спектакля ў тым, што галоўны герой ні разу не з'яўляецца на сцэне. Пра яго лёс расказвае народ, які дзейнічае ў п'есе. Маладыя артысты з Берліна з вялікім натхненнем выконваюць ролі. Змест п'есы пераклікаецца з сучаснасцю.

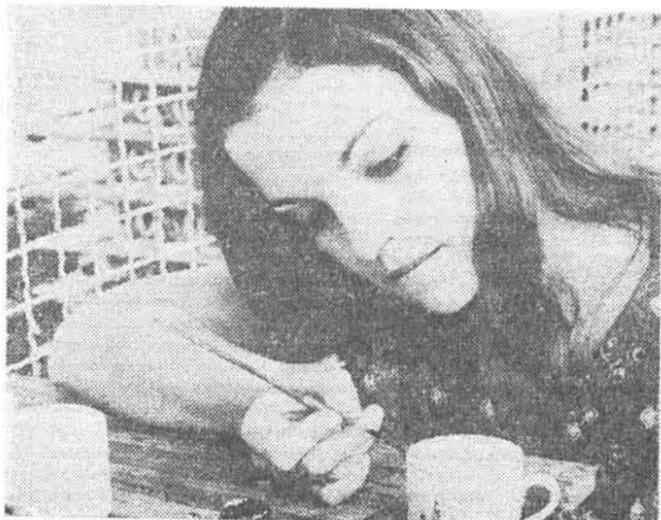
У Варшаву прыехаў яшчэ адзін тэатр з ГДР — «Фольксбюне» з Берліна, які вынес на суд глядачоў і крытыкі

гель. Абодва спектаклі сустрэлі цёплы прыём варшавян.

Вялікую цікавасць выклікалі выступленні ўгандыйскага тэатра «Абафумі кампані» з Кампалы з п'есай Раберта Серумагі «Ранга моі» («Чырвоны воін»), прасякнутай нацыянальнымі матывамі, і мадрыдскага тэатра імя Марыі Герэра, які даў два прадстаўленні. Другі тэатр з Швецыі — Каралеўскі — паказаў «Дванаццатую ноч» Шэкспіра. У гэтым спектаклі іграла вядомая шведская актрыса Бібі Андэрсан.

У Варшаве выступілі таксама добра вядомы савецкім глядачам Нацыянальны тэатр імя Івана Вазова з Сафіі, Дзяржаўны тэатр з Брно, тэатр імя Геркеля Чыкі з Капашвара (Венгрыя), «Тэатрул мік» з Бухарэста, «Атэль-212» з Белграда. Акрамя таго, сваё майстэрства паказалі трупы з Англіі, Заходняга Берліна, Італіі, ЗША, Францыі, Японіі.

Шырока былі прадстаўле-

Чэхаславацкі фарфор карыстаецца ва ўсім свеце не меншай вядомасцю, чым чэхаславацкае шкло. Дзесяткі тысяч сталовых, нававых і чайных сервізаў вывозяцца штогодна ў дзесяткі краін. На здымку: мастачка фарфаравага завода ў Дубі рыхтуе чарговую партыю экспертнай прадукцыі. Фота ЧТР—ТАСС.

Мастачка Вілета Дудзін — аўтар дзівосных упрыгожванняў, якія распрацаваны ў духу балгарскіх нацыянальных традыцый, але з улікам тэндэнцый сучаснай моды. На здымку: Вілета Дудзін (справа) дэманструе адзін са сваіх апошніх вырабаў. Агенцтва САФІЯ—ПРЭС. Фота Петра ХРЫСТАВА.

Балгарыя. Выступае танцавальны калектыв, які створаны пры маладзёжным Доме культуры Відзіна. Цяпер у гарадах і сёлах рэспублікі дзейнічае 12 тысяч самадзейных танцавальных, драматычных, музыкальных і іншых мастацкіх калектываў, якія ўносяць вялікі ўклад у захаванне і развіццё багатых традыцый балгарскага народнага мастацтва. Фота БГА—ТАСС.

Жадаючых трапіць у Народны тэатр імя Івана Вазова на спектакль Астроўскага «Лес» вялікае мноства. Новую пастаноўку гэтага заўжды антуальнага твора вялікага рускага драматурга ажыццявіў народны артыст Крысцю Мірсні, у ёй прымае ўдзел сапраўднае «сусор'е» акцёраў. На здымку: Народныя артысты Стэфан Геаў (Несчасліўцаў) і Асен Міланаў (Счасліўцаў) у сцэне са спектакля. Агенцтва САФІЯ—ПРЭС. Фота Кірыла САВОВА.

